

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Volný čas současné mládeže

Vypracovala: Simona Pazderová
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma "Volný čas současné mládeže" jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Simona Pazderová

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá trávením volného času studentů v období středoškolského studia a studentů na vysoké škole. První teoretická část se zabývá základní charakteristikou volného času, historickým zmapování volného času, vysvětlením pojmu volného času, popis forem a funkcí volného času, pohledy na volný čas a jeho současným pojetím. Pozornost se zde věnuje rodině, její funkci v životě dítěte a vztahu adolescentů s rodiči a zároveň jsou zde charakterizovány instituce, zabývající se volnočasovými aktivitami a jejich působení.

Výzkumná část zahrnuje určení cíle šetření, formulování hypotéz a charakteristiku výzkumného vzorku. Obsahuje metodu sběru dat, jejich zpracování, rozbor získaných dat a výsledky a diskuzi k šetření. Práce končí celkovým zhodnocením výsledků šetření a závěrem.

Klíčová slova: mládež, volný čas, výchova, rodina, adolescence

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to identify how students spend their leisure time during their studies in secondary schools and at universities. The theoretical part of this study offers the main characteristics of free time, whilst mapping it in historical context, explaining the term "leisure time", describing its forms and functions and offering current views and conceptions of free time. It focuses on the institution of the family and its function in a child's life as well as on the relationship between adolescents and their parents. This part of the work also characterizes establishments engaged in leisure activities and their impact.

In the research part, the thesis defines the goal of the research, formulates hypotheses and characterizes the research sample. It specifies methods of data collection and the ways in which the obtained data were processed and analysed, as well as the results and a discussion to the research. The thesis ends with an overall assessment of the research results, followed by a conclusion.

Keywords: youth, leisure time, education, family, adolescence

Poděkování

Děkuji tímto panu Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, odbornou pomoc, cenné rady a připomínky, které mi poskytl během zpracovávání bakalářské práce.

Obsah

Úvod	7
1 Volný čas, vymezení pojmů, vývoj	9
1.1 Různé pohledy na volný čas	10
1.2 Vývoj pedagogiky volného času.....	11
1.3 Situace po skončení druhé světové války	13
1.4 Funkce výchovy ve volném čase	16
2 Mládež a charakteristika adolescence v životě člověka	17
2.1 Adolescence jako „bouře a konflikt“	18
2.2 Adolescence jako čas pro splnění vývojového úkolu	18
2.3 Vztah k sobě, sebepojetí a sebehodnocení adolescentů.....	20
2.4 Vztahy s druhými.....	20
2.5 Faktory ovlivňující volný čas	21
3 Rodina jako základ	24
3.1 Začátek je v rodině	24
4 Volný čas a škola.....	26
4.1 Současná škola a její možnosti ve volném čase	26
4.2 Volnočasová zařízení školy	27
4.3 Instituce a sdružení zajišťující volný čas mládeže	27
5 Srovnávací studie volnočasových aktivit mládeže střední a vysoké školy	31
5.1 Cíl práce.....	31
5.2 Výzkumné předpoklady.....	31
5.3 Metoda výzkumu – kvantitativní	32
5.4 Výsledky výzkumu	33
Závěr praktické části	54
Použité zdroje	55
Seznam grafů a tabulek	58

Úvod

Téma bakalářské práce jsem si zvolila dle vlastního uvážení, jelikož mne zajímá, jak v dnešní době tráví svůj volný čas studenti střední školy v porovnání se studenty na vysoké škole v prvním ročníku svého studia, kolik volného času mají, jaké jsou jejich představy o trávení volného času a zda existují rozdíly v trávení volného času mezi středoškoláky a vysokoškoláky. Ve svém zaměstnání se setkávám s různými pohledy na trávení volného času, proto bych ráda pomocí časového snímku zjistila rozdíly ve způsobu trávení volného času těchto dvou skupin respondentů. Sama si pamatuji, že za mých let byl nejčastěji volný čas tráven v partě vrstevníků, při sportovních hrách, jízdě na kole a v přírodě, ať již ve formě sportovních aktivit či různých skautských oddílů. Televize a média pro nás zůstala dostupná pouze v omezeném množství, myslím si, že je to dobou, kdy dnešní mládež má daleko více možností, jak svůj volný čas trávit. Neexistovala žádná sociální síť a počítače byly pouze u bohatších vrstevníků. Žebříček hodnot u dnešní mládeže považuji také za rozdílný, než jak jsme k němu přistupovali my. Proto očekávám od této práce i samotné zjištění, zda došlo postupem času k pohledu na volný čas současné mládeže, zda doopravdy na prvním místě budou dnes tolik propagované sociální sítě a internet.

Nepříznivým fenoménem současné současnosti je fakt, že děti a mládež ve většině případů upřednostňují pasivní trávení volného času před aktivním, což vede k nežádoucímu delikventnímu chování. Negativní vlivy, mezi které můžeme zařadit drogovou závislost, alkohol, tělesné a duševní násilí, např. šikanu či rasismus, často oslabují pozitivní vývoj a náhled k trávení volného času dětí a mládeže. V dnešní době není problém mezi vrstevníky sehnat alkohol či drogu a to bohužel bez sebemenších problémů.

V teoretické části se zaměřím na obecnou charakteristiku důležitých pojmů, jako jsou volný čas a jeho funkce, historie pedagogiky volného času až po současnost, možnosti využití volného času v současné době. Domnívám se, že děti a mládež mají relativně dostatek volného času, ovšem důležitou roli hraje správné uspořádání a rozložení tohoto volného času. Jako nejbližší a nejdůležitější činitel slouží rodina, podíl výchovy a trávení volného času, zároveň i zaměstnanost rodičů hraje ve způsobu trávení volného času důležitou roli. V dnešní době existuje velké množství aktivit, činností a možností, jak strávit volný čas.

V praktické části budu zjišťovat pomocí časového snímku, kolik volného času jsou ochotni respondenti jednotlivým aktivitám věnovat. Porovnávat budu dvě věkové skupiny, časový snímek celého týdne vyplní studenti střední školy ve věku od 16 let a dále studenti v prvním a druhém ročníku studia na vysoké škole.

Časové snímky jednotlivých respondentů vyhodnotím porovnáním obou věkových skupin, výsledky poté shrnu pomocí grafů a zároveň doplním potřebným komentářem, kdy využiji získané informace k objasnění několika základních předpokladů, které jsem si stanovila na základě praktické části mé bakalářské práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Volný čas, vymezení pojmů, vývoj

Tímto pojmem a jeho objasňováním se zabývá mnoho odborných publikací, jako nejznámější můžeme uvést publikaci od Jiřiny Pávkové a kol. "Pedagogika volného času", Břetislava Hofbauera "Děti, mládež a volný čas" či Jiřího Němce "Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času".

J. Pávková uvádí chápání volného času jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení (Pávková, 2002, s. 13).

Dle Hofbauera volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností - to je tzv. zbytková, reziduální teorie volného času rozšířená zejména v německé literatuře. Jako hlavní funkce volného času uvádí odpočinek (regenerace pracovní síly), zábavu (regenerace duševních sil), rozvoj osobnosti člověka (spoluúčast na vytváření kultury) (Hofbauer, 2004, s. 13).

Volný čas definuje Jiří Němec takto: *Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu* (Němec, 2002, s. 17).

Jiří Němec pod pojem volný čas zahrnuje: odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmovou činnost, dobrovolné vzdělávání a dobrovolnou společensky prospěšnou činnost.

Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování, protože děti nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všech oblastech zájmových činností (Pávková, 2002, s. 13).

Společnost by měla mít zájem na tom, jak děti a mládež svůj volný čas tráví, jelikož kvalitní výchova dětí a mládeže ve volném čase má výrazný preventivní význam.

Vážanský popisuje volný čas jako rozsáhlou sféru, která není ovlivňována pouze zákony, normami a vlastními pravidly. Pojem volný čas spojuje jak aspekt časový (volný čas – pracovní doba), tak i aspekt obsahový (volný čas – svoboda, volnost v jednání). (Vážanský, 2001, s. 29).

1.1 Různé pohledy na volný čas

Na volný čas a jeho trávení je možné pohlížet z mnoha úhlů pohledů. Kolektiv autorů pod vedením Jiřiny Pávkové uvádějí ve své publikaci tato hlediska:

- a. *ekonomické hledisko* - zde je důležitý faktor a to prostředky, které je společnost ochotna věnovat do zařízení pro volný čas, rozhodující je i rentabilita investovaných prostředků a její návratnost, pokud ne celá, tak alespoň její část. Z volného času se stalo odvětví, které využívá jak výchovnou, tak i vzdělávací činnost,
- b. *sociologické a sociálně-psychologické hledisko* - je potřeba sledovat, jak se jednotlivé činnosti ve volném čase podílejí na utváření mezilidských vztahů, zda pomáhají tyto vztahy kultivovat. Sociální prostředí zde ovlivňuje způsob využívání volného času. Jako nejdůležitější faktor je možné považovat rodinu. Rodiny, které dobře nefungují a z jakéhokoliv důvodu neplní svoji výchovnou funkci, se velmi často ani nezajímají, jak jejich děti volný čas tráví. Hromadné sdělovací prostředky, nejvíce v tomto směru televize, jsou jedním ze silně působících sociálních vlivů. Jejich působení může být pozitivní, ale také negativní, např. časté sledování televize - zde se může jednat o mnohá nebezpečí,
- c. *zdravotně hygienické hledisko* - zde je nejdůležitější podporování zdravého tělesného i duševního vývoje člověka, odborníci ze stran zdravotníků sledují uspořádání režimu dne, hygienu prostředí i sociálních vztahů, hygienu duševního života, jelikož všechny tyto indicie se pozitivně projevují ve zdravotním stavu člověka,

- d. *politické hledisko* - zde je nutné vzít v úvahu, jak a do jaké míry bude stát zasahovat do volného času obyvatelstva, je potřeba si uvědomit i otázku školské politiky a to tím, jak bude v rámci školské soustavy věnována pozornost zařízením pro ovlivňování volného času. Bez ohledu na preferování institucí, organizací a majetkoprávních vztahů by měla být nabídka aktivit pro volný čas tvořit funkční systém,
- e. *pedagogické a psychologické hledisko* – bere v potaz, na základě uvážení, jak činnosti ve volném čase uspokojují potřeby člověka, věkové i individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. Samotné pedagogické ovlivňování volného času má za úkol podporovat aktivitu dětí a mládeže, uspokojovat potřeby nových dojmů, seberealizace a také získávání nových kontaktů.

1.2 Vývoj pedagogiky volného času

Dle Pedagogického slovníku definici pedagogiky volného času Průcha a kol. uvádí:
"Disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovně vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých".

Pedagogika volného času je jedním z oborů pedagogiky. Jedná se o společenskovědní obor, o vědu o výchově ve volném čase a teorii výchovy ve volném čase. Samotná pedagogika je velmi mladý vědní obor, samotná pedagogika volného času získává na významu teprve od druhé poloviny 20. století. Mezi hlavní znaky tohoto oboru jsou zahrnuty záměrnost a cílevědomost (Pávková, 2002, s. 67).

Osobnost pedagoga volného času jako takového můžeme spolu s vychovatelem zařadit mezi pedagogické pracovníky, kteří vykonávají přímou výchovně-vzdělávací činnost. Obě tato povolání mají společné znaky, ale také své zvláštnosti. Pro pedagoga volného času jsou typická místa uplatnění ve střediscích volného času, např. rekreační, kulturní či sociální zařízení, vychovatelé působí především v zařízeních, jako jsou školská zařízení, školní družiny a kluby nebo zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu. Pro obě tato povolání je společné to, že veškeré výchovné působení se uskutečňuje ve volném čase vychovávaných (Pávková, 2002, s. 70).

Pojmy jako jsou volný čas a výchova spolu úzce souvisí. Dle Pávkové lze rozdělit souvislosti trojím způsobem:

- a. *výchova pro volný čas (k volnému času)* - cílové zaměření oblasti výchovy
- b. *výchova ve volném čase* - zde připadají v úvahu specifické podmínky výchovy
- c. *výchova volným časem* - zde jsou zahrnuty veškeré aktivity ve volném čase, použité metody a formy jako prostředky výchovy.

V současné době je kromě termínu výchova ve volném čase používán i termín *výchova mimo vyučování*.

Tento termín je vymezován dle Pávkové čtyřmi znaky:

1. výchova probíhá mimo povinnou výuku
2. probíhá ve volném čase
3. uskutečňuje se bez jakéhokoliv vlivu rodiny
4. je zaštitěna institucí

V novější pedagogické literatuře jsou zmiňovány také tyto tři pojmy:

- *výchova formální* - zde se jedná o působení škol či vzdělávacích zařízení,
- *výchova informální* - cílené a strukturované aktivity člověka, např. celoživotní vzdělávání,
- *výchova neformální* - zde je zahrnuto učení, které se vyvíjí v běžné životní situaci.

V titulu od autorů Pávková, Hájek, Hofbauer je možné se dočíst, že počátky výchovy ve volném čase jsou spjaty s proměnami práce a životního stylu obyvatel měst a vesnic krátce po skončení třicetileté války, v roce 1648. Lidé si začali uvědomovat, že stávající životní styl bude potřeba změnit, začali si budovat víkendové domy, ve městech začaly vznikat kluby, spolky, kavárny. Teprve v první polovině 19. století docházelo k oddělování bydliště, pracoviště a místa volného času. Na základě rychle se rozvíjejícího moderního strojírenského průmyslu dělníci usilovali o postupné zkracování pracovní doby, což přineslo úspěch. Hlavním cílem bylo získat dostatek času na regeneraci pracovní síly, dále pak na sebevzdělávání, zájmy, na veřejnou a sociální činnost. Z tohoto důvodu začaly vznikat kluby, zájmové domy, politické a sociální organizace, lidé mohli začít využívat vzdělávací, divadelní, hudební či turistické aktivity, pořádat výlety, slavnosti a shromáždění. Díky obcím, osvíceným pedagogům a lékařům, sdružením dospělých a mládeže, docházelo k vývoji nových typů činností a realizačních institucí. Ze všech těchto volnočasových aktivit a institucí vznikly dva hlavní způsoby jejich vzniku a fungování, přetrvávající do dnes.

1) V první řadě tyto aktivity vznikaly s určením pro dospělé - jednalo se např. o tělovýchovné a sportovní činnosti, cvičiště, tělocvičny (Sokol, založený 1862), v dalším postupu se rozvíjela především loutková divadla, knihovny, veřejný a společenský život. Jako poslední se přidaly aktivity, sdružení a zařízení dělnických spolků a organizací.

2) V návaznosti na rostoucí důraz začala rovněž vznikat sdružení a zařízení, tentokrát zaměřená pouze na děti a mládež. V Anglii se jednalo o sdružení mladých křesťanů z řad mužů a žen. Díky spisovateli Ernerstu Thompsonovi Setonovi a generálu Robertu Baden-Powellovi mohlo vzniknout skautské hnutí. Dále se mohly rozvíjet klubovny a tábory pro děti a mládež. Nemalým významem přispěl k rozvoji dětských zahrádek polský lékař Henryk Jordan.

V západoevropských zemích umožnil ekonomický a politický vývoj sdružení a zařízení volného času vytvářet především zde. Ostatní země střední a východní Evropy byly v tomto směru opožděné. V meziválečném Československu se vzniklé opoždění snažilo vyrovnat tím, že se budovala společná zařízení pro mladé a dospělé v oblasti jako byla tělovýchova, turistika, sport. Jako nejvýznamnější osobnost stojí za zmínku uvést Eduarda Štorcha - zakladatele dětské farmy v Praze.

1.3 Situace po skončení druhé světové války

Materiální škody a mnohamilionové ztráty lidských životů, včetně mladé generace v druhé světové válce daly podnět k tomu, že si lidé začali uvědomovat důležitost významu dětí a mládeže a proto se začali více zajímat o jejich potřeby, zájmy, názory, jak mládež zapojit do společenského dění. Zájem o tuto mladou generaci se objevil i v dokumentech světových nebo evropských struktur - např. v roce 1945 - Charta OSN - mezinárodní kolektivní smlouva, přijatá státy, které bojovaly proti fašismu. Zde jsou stanoveny např. cíle OSN nebo mezinárodní mírové spolupráce či řešení mezinárodních sporů bez větších konfliktů.

Od konce druhé světové války docházelo k rozšiřování zařízení, sdružení a aktivit v podmínkách rozděleného kontinentu, rozvíjela se hřiště, turistická zařízení, parky i střediska volného času dětí a mládeže. Začala také vznikat nová zařízení moderním technickým vybavením, jako byly parky zábavy, planetária či zábavní parky. V tehdejší Sovětském svazu vznikaly nové sítě typů zařízení, jako byly domy pionýrů a mládeže, stanice mladých

přírodovědců či turistů. U nás se domy mládeže a pionýrů staly zařízeními otevřenými všem dětem a mládeži s dobrovolnou účastí na zájmových aktivitách.

Sedmdesátá a osmdesátá léta 20. století představují v západoevropských zemích růst životních problémů mladé generace, od krize rodiny, k nárůstu drogové závislosti, k nezaměstnanosti, či ke klesajícímu zájmu o členství ve sdruženích či dokonce růstu agresivity některých lidí. Zároveň sílila touha emancipace dospívající mládeže od rodiny i přesto, že doba existenční závislosti na rodině se prodlužovala. Snahou západoevropských zemích se stala koncipace a realizace komplexní politiky vůči mladé generaci. Zároveň zde docházelo v tomto období k rozšiřování sítě dosavadních typů zařízení, jednalo se většinou o školní družiny a kluby, domy dětí a mládeže a lidové školy umění. Dosavadní zařízení plnila své poslání i v tomto období, zájmová činnost napomáhala k uspokojování rozdílných zájmů dětí a mládeže (Pávková, 2002, s. 23-26).

Devadesátá léta 20. století přinesla zásadní proměnu evropské společnosti. Tato proměna se projevila v pojetí praxe a výchovy dětí a mládeže ve volném čase, politice vzhledem k dětem a mládeži ve volném čase se věnovala největší pozornost. Jako nejdůležitějším východiskem pro další vývoj se stává *Úmluva o právech dítěte* (OSN 20. 11. 1989), soubor závazných opatření pro rozvoj a ochranu dětí včetně volného času, což znamenalo svobodně se sdružovat a shromažďovat, svobodný přístup k informacím pro rozvoj sociálního blaha, tělesné a duchovní zdraví, právo na odpočinek (Hofbauer, 2004, s. 155).

Na tuto úmluvu navázaly *Světová deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji a Plán činnosti k její realizaci v devadesátých letech*. Zde byl položen hlavní důraz na ochranu dětí současnosti proti důsledkům válek, chudoby, hladu a dalších negativních faktorů. Byly zde stanoveny obecné i konkrétní cíle. Důležitým požadavkem bylo poskytnutí příležitosti k plné účasti na vzdělávání, kultuře a životě společnosti. Přínos této úmluvy se projevil ihned v prvním desetiletí její platnosti v tom, že pomáhala s vytvářením, přijímáním a realizováním legislativních i dalších opatření, zajišťující práva dětí (Hofbauer, 2004, s. 156).

Volnočasová zařízení, která do této doby existovala, pokračovala v činnosti a rozvoji. Kromě toho začala vznikat nová sdružení různých zájmů (DUHA - výchova vztahu k přírodě, AMAVET - Asociace pro mládež, vědu a techniku, Folklorní sdružení). Dochází ke

sbližování rozdělené Evropy, výměně informací a zkušeností mezi pracovníky z oblasti volnočasových aktivit, zároveň je však potřeba vycházet i z vlastních podmínek. Reakcí na pluralitní, soutěžní a konkurenční prostředí, pronikající ze společnosti i do volného času mladé generace je otevření se novým obsahům volnočasových aktivit (PC, ekologie, aj.) a také brát v úvahu i další cílové skupiny, jako jsou předškolní děti, zdravotně postižené, jiná etnika a sociálně handicapovaní (Pávková, 2002, s. 26-27).

Vzhledem k vývoji západoevropské mladé generace nepřináší tento vývoj pouze pozitivní výsledky, ale je potřeba brát v potaz také negativní stánku věci, kdy musí zařízení reagovat na rozpor uvnitř mladé generace (např. nezaměstnanost, negativní závislost na PC) a to tím, že rozvíjí mnohotvárnost a zvyšuje účinnost nabídek, zesiluje výchovu dětí a mládeže k demokracii, snaží se omezit faktory, které by vedly k marginalizaci a sociálnímu vylučování dětí a mládeže (Pávková, 2002, s. 27).

V současné době se přikládá důležitost Radě Evropy a Evropské unii, které navázaly na dosavadní zkušenosti ať již jednotlivými aktivitami, tak i projekty a kampaněmi, publikační činností a grantovou politikou a ukázaly důležitost mladé generace do budoucna. Významný faktor v této době zaujímá dobrovolná práce, která je často zaměřená na děti a mládež bez ohledu na nahrazování placených míst. Sama dobrovolná práce a dobrovolnictví často může pomoci k řešení problémů dnešní společnosti, jako je nezaměstnanost, chudoba či sociální vylučování znevýhodněných skupin (Hofbauer, 2004, s. 159).

Mezi programy, které se snaží rozvíjet aktivity pro volný čas dětí a mládeže, můžeme uvést *Akční program společnosti 200-2006 "Mládež"*, který je určen mladým lidem ve věku 15-25 let, vedoucím jejich skupin institucím, které se zabývají mimoškolním vzděláváním, kdy je jeho součástí i program pro děti. Hlavními cíli programu jsou rozvoj vědomostí a vzdělávání, odstraňování předsudků, setkávání se s vrstevníky v jiných zemích, apod. Další důležitou institucí je EURODESK, která poskytuje informace o programech Evropské unie. Od roku 1980 působí *Eurydice* - která zpracovává a sleduje informace o vzdělávacích systémech a vzdělávací politice v zemích Evropy. V rámci ministerstev školství jednotlivých zemí je možné uvést vzdělávací program Socrates (Hofbauer, 2004, s. 160).

1.4 Funkce výchovy ve volném čase

Dle funkcí lze výchovu ve volném čase a oblast výchovy ve volném čase rozdělit do čtyř nejdůležitějších bodů působnosti:

- a. *funkce výchovně vzdělávací* - tato funkce je v současné době prioritní a je na ni kladen největší důraz, záměrně a cílevědomě formují osobnost vychovávaných jedinců, používají se vhodně zvolené pedagogické prostředky,
- b. *funkce zdravotní* - podporuje zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj tím, že usměrňuje režim dne tak, aby odpovídal lidským biorytmům, podněcují k vydatnému pohybu, nejlépe venku, na vzduchu, vedou ke zdravému stravování a pěstují dodržování a upevňování hygienických návyků,
- c. *funkce sociální* - péče o děti ve volném čase, zajištění jejich bezpečnosti, dohledu a odpovídajícího zaměstnání v době po vyučování, kdy rodiče jsou jinak zaneprázdnění či zaměstnání, ale také navázání nových vztahů s jedinci, kteří mají podobné zájmy,
- d. *funkce preventivní* - předcházení problémům.

Ve většině zařízení a institucí pro výchovu ve volném čase se čím dál více prosazuje důraz na prevenci negativních jevů, např. závislosti na návykových látkách, agresivity, netolerance (Hofbauer, 2004, s. 72-74).

2 Mládež a charakteristika adolescence v životě člověka

V pedagogickém slovníku definuje Průcha pojem „mládež“ jako sociální skupinu tvořenou lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení, jiný systém vzorů, norem a hodnot (Průcha a kol., 2003, s. 124.)

Počet obyvatel naší populace, které je možné zahrnout dle Pedagogického slovníku do pojmu „mládež“, uvádím v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Věkové složení obyvatelstva k 1. 1. 2014

Věk	Počet obyvatel v ČR
15	90 391
16	90 933
17	91 494
18	98 017
19	109 039
20	122 771
21	123 932
22	131 616
23	133 783
24	132 912
25	138 487

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Věkové složení obyvatelstva v roce 2014* [online]. © Český statistický úřad, 2015.

Dostupné na: <<https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2014>>

Pod termínem adolescence – odvozeného z latinského slova *adolescere* (dorůstat, dospívat, mohutnět) je možné si představit období života člověka, které vyplňuje především druhé desetiletí života. České terminologie mládí je datováno od 15 do 20 let, někdy do 22 let. Petr Macek se přiklání k periodizaci, podle níž se pojmem adolescence označuje celé období mezi dětstvím a dospělostí (Macek, 2003, s. 9).

Z důvodu, že adolescence je dospívání a mládí současně, je možné toto období rozdělit dle P. Macka na tři fáze: *časnou adolescenci* – která představuje časové rozmezí 10 (11) – 13 let, *střední adolescenci* – interval 14 – 16 let a *pozdní adolescenci* – 17 – 20 let, případně i déle. Pokud srovnám jednotlivé etapy, každá z nich má svou charakteristiku – srovnání

dvanáctiletého a devatenáctiletého adolescenta potvrzuje, jaké změny je možno v průběhu tohoto období zaznamenat. Adolescence je považována za most mezi dětstvím člověka a samotnou dospělostí. Z vývojového hlediska je základním prvkem dokončení pohlavního dozrávání, duševní i fyzický rozvoj a růst a samotné sociální učení v nejširším slova smyslu. Samotná seberegulace a sebereflexe nabývají významu a pro samotné adolescenty se stávají významnou hodnotou (Macek, 2003, s. 10).

2.1 Adolescence jako „bouře a konflikt“

G. S. Hall (1844-1924) bývá nazýván „otcem adolescence“, kdy usiloval o vytvoření mostu mezi spekulativním scholastickým přístupem a zkoumáním podloženým dotazníkovým šetřením. Formuloval „Zákon rekapitulace“, kdy považuje to, že v souhrnu genetických informací každého dítěte je zakódován celý fylogenetický vývoj člověka. Přirovnání adolescence k bouři a konfliktu použil ve stejnojmenném díle z roku 1904 na základě literárního hnutí „Sturm und Drang“, které bylo charakteristické svým idealismem, vyjadřujícím se emocemi, revoltou proti všemu starému a odhodláním žít „jinak“. G. S. Hall popisuje adolescenci jako nevyhnutelný a dramatický střet protikladných tendencí v člověku (Macek, 2003, s. 14).

2.2 Adolescence jako čas pro splnění vývojového úkolu

Pokud bychom se podívali na plnění vývojového úkolu v samotné adolescenci, lze konstatovat, že se nejedná v žádném případě o jednoduchou záležitost. Dostávají se zde do střetu protichůdné tendence a vnitřní (intrapsychické) a vnější (interpersonální) vlivy. Nejznámější a nejvlivnější psychologická teorie adolescence, která toto téma rozvíjí, je určitě koncepce E. H. Eriksona, který svým přístupem, jež má kořeny v psychoanalýze, považuje za důležité i faktory, jako jsou psychosociální a kulturní. Svou teorii adolescence rozpracoval v rámci epigenetického modelu vývoje, obr. č. 1 (Macek, 2003, s. 18).

Obrázek 1: Epigenetický diagram (upraveno podle Eriksona, 1968).

Stadium vývoje

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Útlé dětství	Rané dětství	Předškolní věk	Školní věk	Adolescence	Raná dospělost	Dospělost	Zralý věk - stáří
důvěra vers. nedůvěra				perspektiva vers. zmatek			
autonomie vers. nejistota				sebejistota vers. vys. sebeuvěd.			
iniciativa vers. vina			experimentování vers. fixace				
			kvalita vers. podřadnost		učení se vers. neschopnost		
identita vers. zmatek							
				sex. polarizace vers. bisexualita		intimita vers. izolace	
				vedení a řízení vers. zmatek		prokativnost vers. stagnace	
				ideol. závazek vers. zmatek			integrita vers. nevyrovnanost

Zdroj: MACEK, Petr. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7, 144 s.

Dle diagramu můžeme vidět, že adolescence je pátým z celkového počtu osmi stádií životního cyklu. Jako nejdůležitější je zde pokládáno vytvoření *identity vlastního já*. Tím také E. H. Erikson upozornil na skutečnost, že adolescence je velice důležitým stádiem ve vývoji osobnosti. Za důležité považuje vyváženost všech faktorů – biologických, psychosociálních a kulturních (Macek, 2003, s. 19).

Oblast vztahů v adolescenci vedou díky změnám v poznávacích procesech, novém způsobu myšlení a emocionálních charakteristikách i k novým hodnotícím soudům a tím se také mění postoje a vztahy – jak k sobě samotným, tak i k ostatním lidem v okolí a k samotnému světu vůbec. Většina adolescentů dochází k názoru, že cokoli by mohlo být vyřešeno a to v případě, že lidé budou o věcech skutečně přemýšlet (Macek, 2003, s. 49).

2.3 Vztah k sobě, sebepojetí a sebehodnocení adolescentů

Pro celé období adolescence je charakteristická zvýšená sebereflexe adolescentů. Na začátku tohoto období je charakteristická sebepercepce – samotný dospívající chápe sebe samého jako nositele různých rolí a jako aktéra vlastního chování, které v různých situacích nastávají, dostavuje se zmatek nad vlastními prožitky a pocity. Samotné sebepojetí se vytváří postupně v průběhu celé ontogeneze. Dochází ke změně i vztahového rámce uvažování o sobě samotném. Ze samotných výzkumů je možné zjistit, že daleko větší rozpor mezi aktuálním obrazem sebe samého a požadovaným standardem nacházíme u starších adolescentů. Pokud bychom se zaměřili na vývojové hledisko, tak obsah sebepojetí se diferencuje převážně ve střední a pozdní adolescenci. Mezi důležité prvky této diferenciaci patří schopnost abstraktního myšlení a suma nových sociálních zkušeností. Pro adolescenty je velmi důležité i vnímání vlastního chování a prožívání ve spolupráci se sociálním srovnáváním, které vede k sebehodnocení. Pro samotné sebehodnocení se důležitým předmětem stávají výkonové charakteristiky a výsledky z nejrůznějších činností. Pro muže je na rozdíl od žen například důležitější role pohlavního výkonu. Pro všechny adolescenty je vzhledem k budoucnosti důležitý školní výkon. Můžeme zde vidět i rozdíl v čerpání sebejistoty mezi adolescenty, které čerpají svoji sebejistotu z výkonu a mezi těmi, kteří spoléhají na názor druhých osob. Pro celkové pozitivní hodnocení je základem uznání vlastní hodnoty. Samotná vlastní hodnota je odvíjena do určité míry tím, jak adolescent považuje svoje já za pravdivé či autentické (Macek, 2003, s. 51 - 52).

2.4 Vztahy s druhými

Interpersonální vztahy jsou jednou ze základních psychosociálních charakteristik adolescence. Dokázat obstát v interpersonálních vztazích je pro adolescenta zdrojem jeho sebedůvěry, vědomí vlastní účinnosti, ale také pocitu autonomie a důležitým kritériem samostatnosti pro rozhodování. Komunikační dovednosti patří mezi důležitý aspekt interpersonálních vztahů. Podaří-li se adolescentovi správně ovládat např. zdvořilost, umí vyjádřit svůj názor a zároveň požádá o názor i druhého člověka, umí naslouchat a otevřeně vyjadřovat svá přání, nemá problémy s agresivitou a vnitřním napětím.

Daleko jiné jsou u adolescenta vztahy s rodinou a dalšími autoritami. V rodině se snaží adolescent o zrovnoprávnění vlastní pozice, kdežto u vrstevníků se jedná o vlastní zhodnocení. Vazby a vztahy, které vznikly v rodině, zůstávají důležitým faktorem socializace a individuace dospívajícího, které jej doprovází po celé období adolescence. Samotní adolescenti se svou hodnotovou orientací podobají více vlastním rodičům než svým přátelům. Samotná kvalita mezi rodičem a adolescentem souvisí i s kvalitou vrstevnických vztahů. Špatný vztah s rodiči zvyšuje počet kontaktů se samotnými vrstevníky.

Vztahy se sourozenci bývají v průběhu adolescence pokládány za velice významné. V případě, že sourozenci nejsou věkově příliš vzdáleni, stávají se pro dospívající důležitými osobami ze dvou pohledů – stávají se příslušníky stejné generace se stejnými potřebami, postoji a zájmy a podílejí se aktivně na rodinné socializaci, dokáží starší sourozenci přímo ovlivňovat své mladší sourozence. Pokud bychom hodnotili vztahy mezi vrstevnickými skupinami, je důležité odlišit vztahy přátelské a vztahy partnerské. V případě dívek je přátelství mezi děvčaty daleko častější než přátelství mezi chlapci, jelikož přátelství chlapců je ve většině případů více kolektivní, založené na společných aktivitách a zájmech, kdežto v partnerských vztazích nejsou chlapci tak emocionálně zaangażovaní jako dívky (Macek, 2003, s. 55 - 57).

2.5 Faktory ovlivňující volný čas

Dle literatury je možno faktory, které ovlivňují trávení volného času rozdělit na *vnější* a *vnitřní*. Za vnější faktory jsou považovány přírodní prostředí, společenské a historické podmínky, postoj sociálního okolí k dětem a mládeži, sociální a materiální podmínky, působení hromadných sdělovacích prostředků. Vnitřními faktory jsou pohlaví, věk, psychický a zdravotní stav a osobní předpoklady.

Dle Šeráka (2009) je volný čas dobou, která přináší svobodu a člověk může žít jen sám pro sebe a vše, co dělá a vykonává, se děje svobodně. Samotné prožívání volného času je závislé nejen na zaměření a typu osobnosti, ale také na samotné výchově, ať již rodinné, školní nebo mimoškolní, tak i samotné prostředí, ať již společenské či kulturní hraje ve volném čase svou úlohu. Důležitou součástí je také žebříček hodnot, který se tvoří během života, nejvíce v dětství. Jako podstatné faktory Šerák zahrnuje věk, pohlaví, profesi nebo

vzdělání a vztah k práci. Samotnou hodnotu volného času dle výzkumu ocení především jedinci mladšího věku s vyšším vzděláním, žáci a studenti, menší důležitost k této hodnotě přikládají senioři, osamělí lidé s nízkými příjmy a nižším stupněm vzdělání (Šerák, 2009, s. 37).

Věk – tento faktor ukazuje dle Šeráka na to, že neaktivnější lidé, kdy frekvence aktivit je na vrcholu, spadá do věku kolem 17 let, kdy je utvářen kulturně-společensky spolu s jeho životním stylem. Další léta jsou v důsledku pracovních či rodinných povinností již výrazně, co se týče volnočasových aktivit, omezeny. Vznikají tak rozdíly v trávení volného času, lidé do 30 let nejčastěji sledují televizi, svůj čas tráví s přáteli. Znamená to, že faktor věku ovlivňuje jak četnost, tak i samotnou povahu volnočasových aktivit. Sak (2004) považuje tvorbu těžiště životního stylu do věku přibližně 16 let mládeže, kdy se utváří kulturní volnočasová zaměření.

Pohlaví – na tento faktor není již pohlíženo jako dříve, ženy se díky zrovnoprávnění s muži dostaly, co se týče zájmů, na stejnou úroveň jako muži. Již nepatří mezi jejich hlavní náplň každodenní starost o děti a domácnost, ale mohou se věnovat stejným koníčkům jako muži, stejně tak jako muži mohou mít stejné koníčky jako ženy. I přesto Šerák (2009) uvádí, že ženy se soustředí na rodinu a péči o ni, ale na rozdíl od mužů u nich převažují koníčky, které se zakládají na individuálních zájmech, u mužů převažuje sport a sebevzdělávání se.

Sociální skupina, ať ji tvoří rodina, kamarádi či kdokoliv jiný, uznává svůj systém hodnot a norem a na základě nich své členy orientuje ke způsobům, jak volný čas trávit, snaží se určit ty aktivity, které jsou hodnotné a žádoucí. Pokud bychom zaměřili pozornost na nejčastější sociální skupinu, která nás a volný čas ovlivňuje, je to rodina. Se svým žebříčkem hodnot a norem nás zásadně ve způsobu trávení volného času ovlivňuje již od raného dětství (Šerák, 2009, s. 38).

Profese – tvoří významný faktor, který také do značné míry ovlivňuje volný čas člověka. V případě, že člověk vykonává profesi fyzicky či časově náročnou je zřejmé, že takovýto člověk po práci nemá již energii a náladu, ale také ani čas nebo možnost, oblast volného času plně využít. Šerák (2009) dle výzkumů uvádí, že dělníci se věnují nejčastěji sledování televize, kutilství nebo úplné nečinnosti, naopak zaměstnanci a podnikatelé výrazně častěji rekreují, sportují a využívají kulturní akce. Lze se tedy domnívat, že i povaha profese částečně určuje, jak bude člověk svůj volný čas trávit.

Vzdělání – dle Šeráka (2009) hraje důležitou roli v trávení volného času u mužů a u žen, jelikož vzdělaní lidé mají větší zájem o svůj osobnostní rozvoj a mají bohatší zájmy, ale také vyspělejší potřeby, nenavštěvují tolik hospodská zařízení a ženy se méně věnují ručním pracím. Samotné vzdělání má vliv na prožívání činností ve volném čase a je odrazem životního stylu každého člověka (Šerák, 2009, s. 40-41).

3 Rodina jako základ

Rodina je primárním činitelem, který se od samého začátku snaží formovat osobnost dítěte již od narození a stává se pro něj prostředím, kde má dítě možnost seznámit se s možnostmi trávení volného času. Rodina vytváří hmotné podmínky a ochranu po sociální stránce, začíná s výchovou a vzděláváním, s rozvojem mezilidských vztahů. Tímto vším působí na volnočasový život (Hofbauer, 2004, s. 56).

Dle Přadky je rodinou označován manželský pár a děti, kterou nazývá rodinou nukleární - jadernou. V každé rodině je vytvořena vlastní neformální atmosféra s jasně danými pravidly, kdo do této rodiny patří a kdo nikoliv (Přadka, 2004, s. 26).

3.1 Začátek je v rodině

Pro dítě a mládež zůstává rodina jako první prostředí, které vytváří pro jejich volný čas vhodné a příznivé podmínky, motivuje je k dosahování cílů a vytváří podmínky pro spoluúčast na jeho plánování a organizování. Rodina může své děti učit přistupovat k volnému času tvůrčím způsobem a vytvářet takové postoje, které bude možno uplatnit i po založení vlastní rodiny.

Toto samotné působení může být uskutečňováno:

- a. *nápodobou a reprodukcí* - zde se rodiče snaží své děti zapojovat do společenských her, domácích zábav, ale také účast na setkáních s příbuznými a přáteli, navštěvují společně kulturní a zábavná zařízení, účastní se rodinných dovolených. V případě, že by napodobování životního stylu rodičů obsahovalo nudu a nicnedělání, konzumní způsob života či protispolečenské aktivity, stalo by se poté nežádoucí,
- b. *uskutečňováním individuálních i společných pravidelných zájmových činností dětí v rodině* - může se jednat o činnosti sportovní, turistické, či umělecké - dítě zde může navázat na zájem rodičů nebo si může svou oblast zájmových činností vybrat samo, ať už se rozhodne jakkoliv rodiče nacházejí přirozené pokračovatele a tímto způsobem vytvářejí potřebné pokračování jejich výchovného působení,
- c. *sledování zájmů a cílevědomé reagování na potřeby, zájmy a nadání svých dětí* - především u činností, které si děti sami zvolí - s rostoucím věkem a rozvíjejícími se zájmy dětí mnohdy překračují rámec rodiny a získávají svou samostatnost. Nacházejí

své vrstevníky, se kterými vstupují do institucí, které zajišťují výchovné prostředí, např. sdružení dětí a mládeže, technické kroužky či sportovní kroužky, které svým výchovným působením přispívají k rozvoji zájmů a nadání samotných dětí a mládeže (Hofbauer, 2004, s. 62).

4 Volný čas a škola

Pávková, J. považuje předškolní zařízení a později školu jako druhé nejdůležitější činitele, kteří výchovně působí na dítě ihned po rodině a zároveň jej ovlivňují. (Pávková, 2002, s. 26-27).

Škola jako instituce výchovná a vzdělávací, od které se očekává vytváření předpokladů pro úspěšný vstup mladé generace do profesionálního, je základním stupněm povinná pro děti příslušného věku, kdy jako úlohu ve volném čase žáků a mládeže plní přímo či prostřednictvím svých zařízení. Zde plní funkci vzdělávací a výchovnou, kulturní, ale také zdravotní a oddechovou. Důležitou roli zde hraje i spolupráce s rodiči, zařízeními poskytující volnočasové aktivity. Již v letech školní docházky je možno odkrýt zájmy a nadání mladých lidí v rámci volnočasových aktivit jednotlivých škol, poskytují rozvoj nadání. Snaží se utvářet pozitivní vztah u dětí k dalšímu rozvoji vzdělávání v rámci volnočasových aktivit (Hofbauer, 2004, s. 66).

Již od 19. století, v čase demokratizace se činnost škol v této oblasti začala široce rozvíjet. Pro školy, které byly zřizovány u větších měst, hrály důležitou roli místnosti, které žákům dávaly prostor pro hry, zpracování domácích úkolů a zajišťovaly možnost pobytu o přestávkách. Žáci se zapojovali svou aktivitou do vydávání školních časopisů a postupně se začali objevovat školní hřiště, školy v přírodě. Nejdůležitější změny se odehrály v druhé polovině 20. století, kdy rodina a škola nezaručily všestranný rozvoj osobnosti a do popředí se dostávala spolupráce dětí na samotném zapojování se do života školy, společnosti a obce. Začala se zřizovat „střediska vzduchu“, kdy pohybové aktivity a volnočasové činnosti zaručily dětem aktivní odpočinek (Hofbauer, 2004, s. 67).

4.1 Současná škola a její možnosti ve volném čase

V současné době se škola jako instituce snaží žákům umožnit poznání různých oblastí ve vyučování a zároveň v souběžných volnočasových aktivitách. V samotné výuce se jedná o kooperativní učení, interaktivní a inovativní přístupy, snaží se zachovat organizaci třídy dle tradice – vyučovací hodiny, třídy a metodické postupy. V průběhu devadesátých let 20. století se zvýšila průměrná délka vzdělávání. Hofbauer uvádí toto číslo z původních 13,9 let na 15,1 roku. Toto mělo za důsledek vytvoření většího prostoru pro souběh volnočasových aktivit. Samotné volnočasové aktivity se stávají volnějšími, působí dynamičtěji a flexibilněji. Na

rozdíl od školy působí tyto volnočasové aktivity výběrově. V poslední době se školy snaží vytvářet jednorázové volnočasové činnosti, mezi které můžeme zahrnout např. kulturní a sportovní akce, návštěva muzeí a historických památek, různé soutěže, ale také mezi školní sportovní utkání. Svůj význam zauímají také zájmové činnosti pravidelné, které škola nabízí, kdy je možné sledovat rozvoj jednotlivých účastníků. Po druhé světové válce, od dvacátých let minulého století se stává důležitou činností působení žákovských samospráv, kdy se samotní žáci podílejí na rozvoji volnočasových aktivit (Hofbauer, 2004, s. 68-73).

4.2 Volnočasová zařízení školy

Ve většině škol působí pro žáky určená specifická zařízení, kde mohou svůj volný čas realizovat. V těchto zařízeních je hlavním úkolem citlivý přístup k dětem a překonávání odtrženosti školy od jejich zájmů, od jejich života i života společnosti. Dochází k výchovnému působení do volného času dětí a mládeže, spojuje se prostředí s jejich aktivitami. Za nejdůležitější zařízení, které na základních školách působí, je možné uvést školní družiny a školní kluby. Ty začaly vznikat po druhé světové válce převážně pro děti zaměstnaných rodičů, kteří se nemohli v rámci svého zaměstnání o děti po škole postarat. Zde si pomocí připravených aktivit mohli děti rozvíjet své znalosti z vyučování a také získat nové poznatky, které mohli uplatnit i v aktivitách mimo školu, zároveň zde mohou žáci vypracovávat své domácí úkoly a přípravu na vyučování (Hofbauer, 2004, s. 76).

4.3 Instituce a sdružení zajišťující volný čas mládeže

Střediska pro volný čas (Domy dětí a mládeže a Stanice zájmových činností) jsou zřizovány dle zákona 76/1978 Sb., o školských zařízeních, jsou tedy zařazeny do sítě škol a školských zařízení, mají nárok na státní příspěvek na činnost svého působení a slouží jako jedna z možných forem pro trávení volného času dětí a mládeže. Hlavním posláním Středisek pro volný čas je naplňování rekreační a výchovně vzdělávací funkce svým širokým zájmem působnosti. Samotné Stanice zájmových činností jsou již specializované na konkrétní zájmové oblasti. Náplň činnosti těchto středisek můžeme rozdělit na:

- a) *pravidelnou zájmovou činnost* – do těchto činností spadají převážně kroužky, které jsou zaměřené na vnitřní život útvaru, např. kroužek rybářský, čtenářský, apod. nebo různé kluby a soubory, např. taneční, pěvecký či divadelní. Za zmínku stojí i samotné

kurzy, které jsou omezeny délkou jejich trvání. Za úkol mají osvojit určité množství informací, vědomostí a dovedností, např. kurz vaření, výpočetní techniky, apod.

- b) *příležitostnou zájmovou činnost* – zde je činnost řízena pedagogem a je časově vymezena. K příležitostné zájmové činnosti se zahrnují např. soutěže a turnaje, exkurze či výlety. V současné době nabývají na významu i tzv. příměstské prázdninové tábory, kde mají děti a mládež v nabídce řadu akcí v určitém intervalu a cyklu a slouží také jako sociální služba pro zaměstnané rodiče, většinou o prázdninách (Pávková, 2002, s. 122).

Domovy mládeže jsou dalším školským zařízením, které jsou schopny zabezpečit žákům středních a vyšších odborných škol výchovné působení, ubytování a stravování. Bývají většinou součástí středních škol, případně mohou posloužit žákům i z jiných středních škol. Samotný obsah této výchovné činnosti je úzce spjat s obsahem vzdělávací práce se střední či vyšší odbornou školou. Jejich provoz je většinou v provozu během celého školního roku. Samotní studenti, kteří jsou v těchto domovech ubytováni, jsou vychovateli vedeni k režimu, který má domov stanoven a vyplývá z jeho řádu. Plní své povinnosti, co se týče přípravy na vyučování, dodržují stanovený denní režim. Studenti mají možnost využívat počítačové místnosti, knihovny pro provozování svých zájmových činností. U studentů vysokých škol, kteří jsou ubytováni na kolejích, platí také stanovený kolejní řád s výjimkou, že již nejsou pod pedagogickým dozorem a sami si mohou rozhodovat o trávení svého volného času.

Dětské domovy – tato zařízení mají své specifické možnosti, kdy mají za úkol dbát o využívání volného času dětí a mládeže vzhledem k jejich situaci a snažit se podporovat jejich zájmy. Úlohu pedagogové plní z větší části tím, že se snaží tyto děti a mládež podporovat a zapojovat do rozmanitých zájmových činností v různých typech výchovných zařízení. Důležitou úlohu zde hrají i požadavky, které jsou na děti kladeny, musí zároveň odpovídat potřebám a zájmům v souladu s jejich životními zkušenostmi. Pedagogové se snaží jejich volný čas obohatit sportovními akcemi, různými výstavami a rukodělnými pracemi (Pávková, 2002, s. 137).

Základní umělecké školy – tvoří jedno ze školských zařízení, ve kterém se lze volnočasovým aktivitám dětí a mládeže také věnovat a to v rozmanitých oborech umění, které rozvíjí zájmy a nadání dětí a mládeže (Hofbauer, 2004, s. 87).

Junák – toto nejpočetnější sdružení v současné době, které vzniklo již v roce 1907, má působení v 214 státech a územích a skýtá přes 39 milionů členů. V České republice je za zakladatele tohoto sdružení považován Antonín Benjamin Svojsík (1887-1938). Posláním tohoto sdružení je působení mezi dětmi, mládeží i dospělými a vést je k připravenosti plnit své povinnosti k blízkému okolí, vlasti, společnosti a přátelství. Důležitou roli zde hraje příroda, praktické dovednosti a příprava na družnost a sebekázeň.

Pionýr – toto sdružení dětí a mládeže, které vzniklo po druhé světové válce, je po Junáku druhým největším sdružením. Působí na výchovu aktivního občana země, je pokládáno za dobrovolné, otevřené, samostatné, demokratické hnutí. Díky své různorodé činnosti je kolektiv rozmanitý, co se věkového a zájmového zaměření týče.

Sokol – neboli Česká obec sokolská – toto občanské zájmové sdružení, které má u nás nejdelší tradici již od druhé poloviny 19. století, je zastoupeno členy, kteří se věnují sportu a pohybovým aktivitám, ale také i aktivitám společensko-vědním. Za zakladatele tohoto sdružení jsou považováni Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner (Hofbauer, 2004, s. 107-108).

Mezi další známá sdružení, která jsou spjata s pobytem v přírodě a zálesáckou činností, můžeme zařadit Sdružení přátel J. Foglara, které navazuje na tradice, známé pod klubem Rychlých šípů a začalo se rozvíjet po roce 1945. Asociace turistických oddílů mládeže ČR – ATOM má přes 6 tisíc členů, Zálesák 5300 členů a Liga lesní moudrosti 1600 členů. I v současné době se dostávají sportovní činnosti a pobyt v přírodě do oblíbenosti. Za zmínku stojí také činnosti mladých lidí v tzv. ekologických aktivitách. Z nejznámějších ekologických hnutí je na světě známo hnutí Greenpeace, které svou pozornost zaměřuje na jaderné programy a zacházení s jaderným odpadem, kdy v pozadí nezůstávají ani zaměření se na další problémy ochrany přírody na naší zemi, jako jsou nelidská zabíjení tuleňů či problémy s deštnými pralesy (Přadka, 1999, s. 82).

V současné době má dnešní mládež daleko více prostoru a možností, kde svůj volný čas trávit. Nabízí se i taková sdružení, která jsou známá pod označením DUHA, sdružení, která jsou orientovaná na náboženství – YMCA – křesťanské sdružení mladých lidí nebo sdružení, podporující technické činnosti, známé jako AMAVET – asociace pro mládež, vědu a techniku (Hofbauer, 2004, s. 109). Jak uvádí dokument z MŠMT, jako důsledek snížení

kvality společenské péče o volný čas mladé generace je v mnoha případech i nárůst negativních společenských jevů.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Srovnávací studie volnočasových aktivit mládeže střední a vysoké školy

5.1 Cíl práce

Cílem této části práce je zjistit, jaké rozdíly v náhledu na trávení volného času budou mít respondenti z řady studentů střední školy, konkrétně gymnázia v Týně nad Vltavou a jak pohlíží na svůj volný čas studenti vysoké školy, konkrétně Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Jednotliví respondenti budou rozděleni na muže a ženy, v závěru porovnáme obě dvě skupiny respondentů.

5.2 Výzkumné předpoklady

Předpoklad č. 1 – Lze předpokládat, že respondenti z okruhu středoškolské mládeže uvedou, že nejvíce volného času tráví u PC a na sociálních sítích.

Předpoklad č. 2 – Lze předpokládat, že respondenti z okruhu vysokoškolské mládeže svůj volný čas budou trávit s přítelkyní či přítelem.

Předpoklad č. 3 – Lze předpokládat, že u obou skupin respondentů nebude markantní rozdíl ve způsobu trávení volného času o víkendech, kdy nejvíce času tráví u televize.

5.3 Metodologie výzkumu – kvantitativní

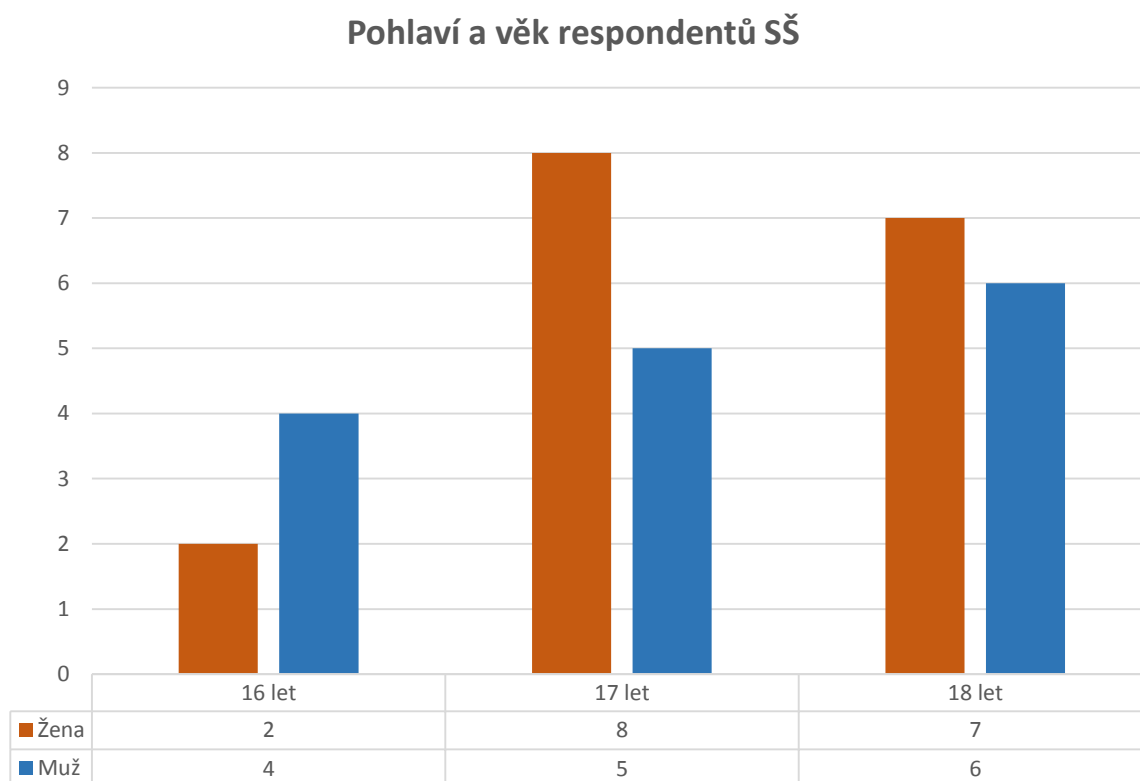
Pro samotné výzkumné šetření jsme zvolili metodologii kvantitativní, na jejímž základě je možné získat potřebné informace od většího počtu respondentů formou časového snímku. Respondenti vyplňovali v průběhu celého týdne jednotlivé aktivity v minutách, kdy den obsahoval 1440 minut (24 hodin) a respondenti jednotlivé aktivity v tomto časovém rozpětí zaznamenávali do jednotlivých dnů. Pro samotný výzkum jsem použila metodu osobního setkání z důvodu návratnosti časových snímků. Časové snímky jsem rozdala mezi studenty, po 10 dnech jsem osobně vyplněné časové snímky od respondentů vyzvedla. Pro respondenty ze střední školy jsem zvolila Gymnázium v Týně nad Vltavou, kde jsem časové snímky rozdělila mezi studenty kvinty, sexty a septimy, věkové složení 16 – 18 let, pro účely sběru dat od respondentů z řad vysokoškolských studentů jsem využila studenty Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Věkové složení respondentů z vysoké školy je 19 – 22 let. Návratnost vyplněných časových snímků činil od respondentů ze střední školy 32 časových snímků, od respondentů z řad vysokoškoláků jsem obdržela zpět 31 časových snímků. Prostřednictvím těchto časových snímků byl zjištěn přehled o objemu času, který jedinci jednotlivým aktivitám věnovali.

5.4 Výsledky výzkumu

Pro samotný výzkum jsem použila časové snímky, kdy jsem mezi respondenty střední školy a respondenty školy vysoké rozdala tyto časové snímky k vyplnění. Upozornila jsem, jak mají jednotlivé aktivity vyplňovat, zároveň jsem všechny požádala, aby dodržovali celkový objem času na den, který tvoří 24 hodin – 1440 minut. Nyní bych uvedla zhodnocení časových snímků respondentů ze střední školy.

Časový snímek byl správně vyplněn respondenty ze střední školy v počtu 32. Respondenti zaznamenávali každý den své činnosti do archu časového snímku. Věk respondentů střední školy se pohyboval v rozmezí od 16 do 18 let. Podíl žen tvoří 53 %, podíl mužů 47 %, viz graf č. 1. Souhrn celkových volnočasových aktivit za celý týden uvádím v tabulce č. 2.

Graf 1: Pohlaví a věk respondentů SŠ

Vlastní zdroj

Tabulka 2: Časový snímek volnočasových aktivit týdenní celkem v minutách SŠ

Aktivita	Den v týdnu						
	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle
Spánek	14475	14360	14225	14565	14470	16450	16110
Stravování	1790	1785	1785	1735	1785	2205	2290
Škola	14735	13695	12785	13665	11890	0	0
Studium	1460	1500	1480	1535	790	825	1980
Práce na PC (mimo sociální sítě)	735	887	970	950	975	1500	1455
Sledování TV	1130	1480	1355	1965	1170	2735	2470
Aktivní sport	700	1205	755	665	775	740	985
Jízda na kole	350	285	260	185	170	850	340
Přátelé, známí, rodina	835	855	1035	865	1845	2320	2080
Přítel(kyně)	910	1205	1350	1150	1305	1065	1140
Relaxace (hudba, četba novin, knih, časopisů)	1090	750	950	780	905	1475	1080
Nakupování	30	515	115	105	300	610	250
Návštěva restaurace, čajovny, kavárny	0	30	0	0	565	840	420
Lenošení	1240	977	1165	1320	1770	2020	2625
Cestování	365	485	185	290	600	370	620
Práce na zahradě, doma	850	685	905	1005	725	2090	1500
Kultura - kino, divadlo	0	0	0	0	0	0	120
Procházky	325	280	395	270	515	800	870
Brigáda/zaměstnání	60	0	0	0	60	1320	510
Péče o (domácí) zvíře	422	335	365	440	470	485	405
Sociální sítě	1625	1655	1655	1415	950	1465	1740
Sebezlepšování (dobrovolné studium)	345	620	445	532	235	205	485
Jiné	2608	2491	3900	2643	3810	5710	6605

Vlastní zdroj

Věková skupina 16 – 18 let je skupinou, ve které dochází k radikálním změnám v životě jedince. Období dětství přechází do období mládí, dochází ke změně školy či vstupu na trh práce.

Na základě získaných dat z vyhodnocení časových snímků o způsobu trávení volného času mužů střední školy ve věku 16 – 18 let v počtu 15 respondentů byly výsledky následovné:

- **spánek**, jenž je biologickou nutností, které lidé věnují během sledovaného týdne nejvíce času, což se potvrdilo i u této skupiny respondentů, tvoří 1/3 týdenního časového snímku,
- **škola** u těchto respondentů tvoří 20% týdenního časového snímku,
- **jiné aktivity**, které nebyly uvedeny v časovém snímku, tvořily cca. 9% týdenního časového snímku,
- **stravováním** muži z řad respondentů z výsledku časového snímku stráví v průměru 64 minut denně

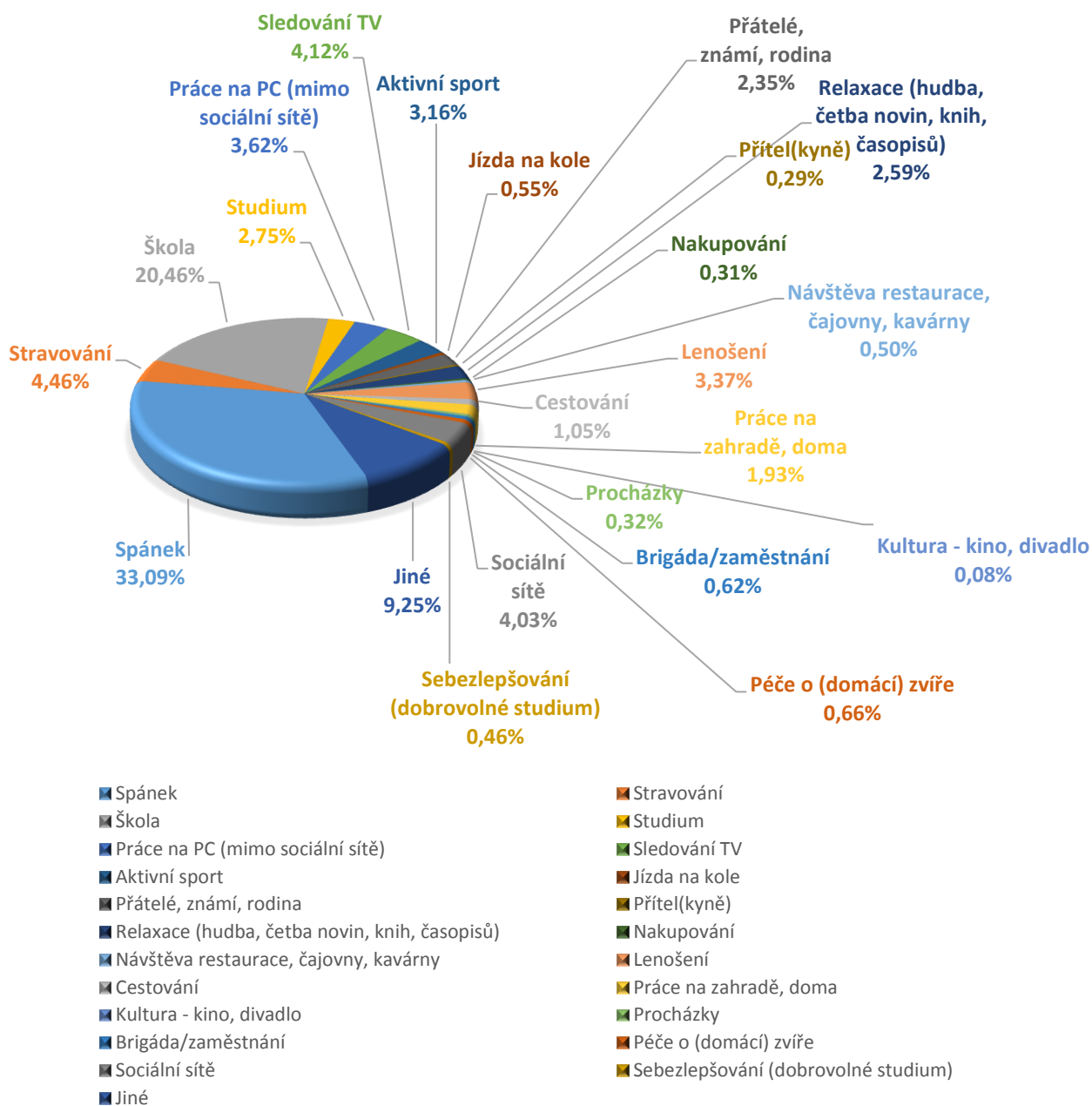
Největší podíl volnočasových aktivit respondentů z řad mužů 16 – 18 let v průběhu jednoho sledovaného týdne tvoří:

- sledování televize – 4,12%
- sociální sítě – 4,03%,
- práce na PC – 3,62,
- lenošení – 3,37%,
- aktivní sport – 3,16%,
- studium – 2,75%.

Přehled jednotlivých aktivit u mužů střední školy je uveden v grafu č. 2.

Graf 2: Týdenní časový snímek muži SŠ

Týdenní časový snímek muži 16 - 18 let SŠ

Vlastní zdroj

Na základě získaných dat z vyhodnocení časových snímků o způsobu trávení volného času žen střední školy ve věku 16 – 18 let v počtu 17 respondentek byly výsledky následovné:

- **spánek**, jenž je biologickou nutností, které lidé věnují během sledovaného týdne nejvíce času, což se potvrdilo i u této skupiny respondentů, tvoří 32% týdenního časového snímku,
- **škola** u těchto respondentů tvoří 21% týdenního časového snímku,
- **jiné aktivity**, které nebyly uvedeny v časovém snímku, tvořily cca. 8% týdenního časového snímku,
- **stravováním** ženy z řad respondentek z výsledku časového snímku stráví v průměru 56 minut denně

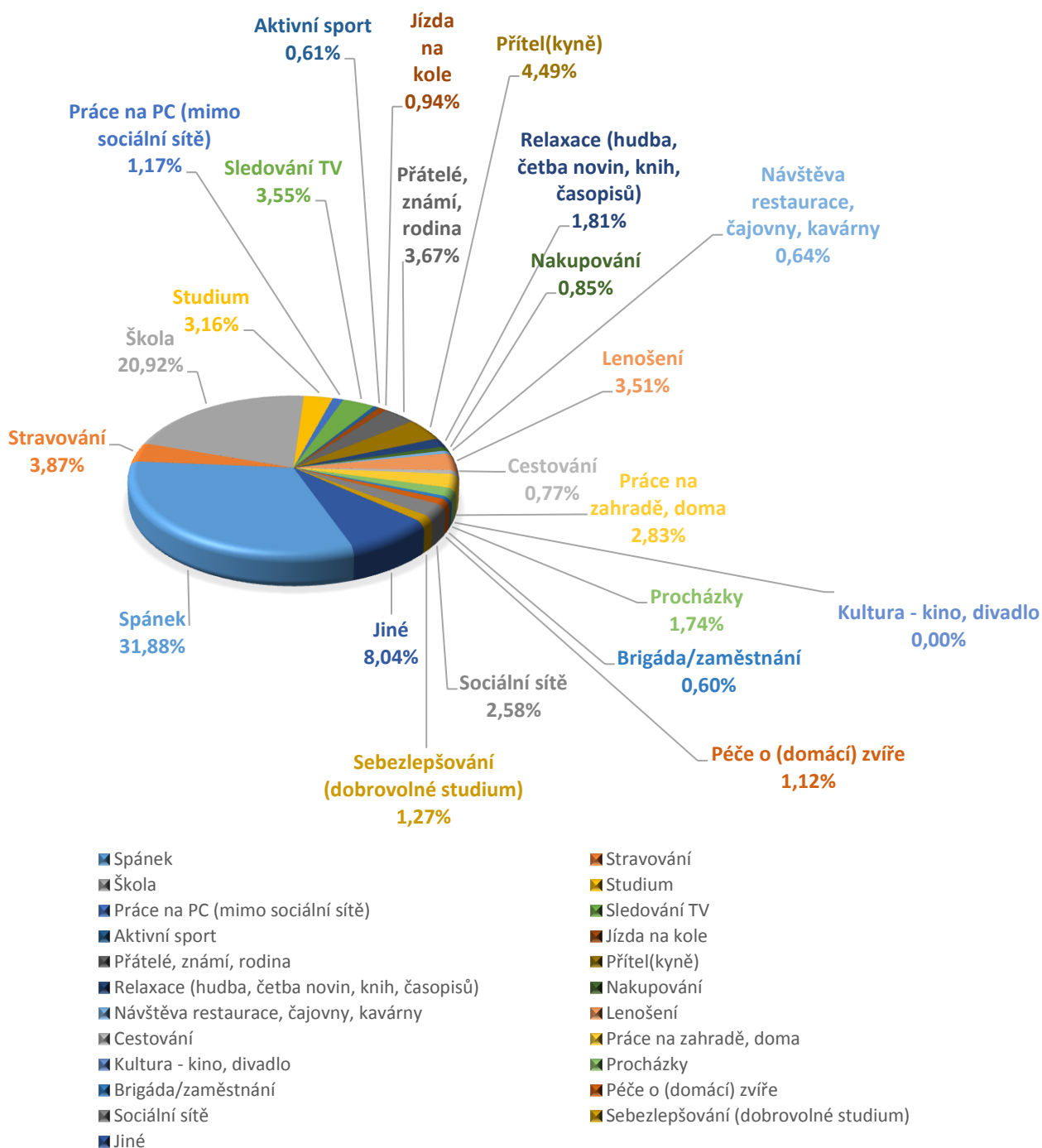
Největší podíl volnočasových aktivit respondentů z řad žen 16 – 18 let v průběhu jednoho sledovaného týdne tvoří:

- přítel(kyně) – 4,49%,
- přátelé, známí, rodina – 3,67%,
- sledování televize – 3,55%,
- lenošení – 3,51%,
- studium – 3,16%,
- práce na zahradě, doma – 2,83%.

Přehled jednotlivých aktivit žen střední školy je uveden v grafu č. 3.

Graf 3: Týdenní časový snímek ženy SŠ

Týdenní časový snímek ženy 16 - 18 let SŠ

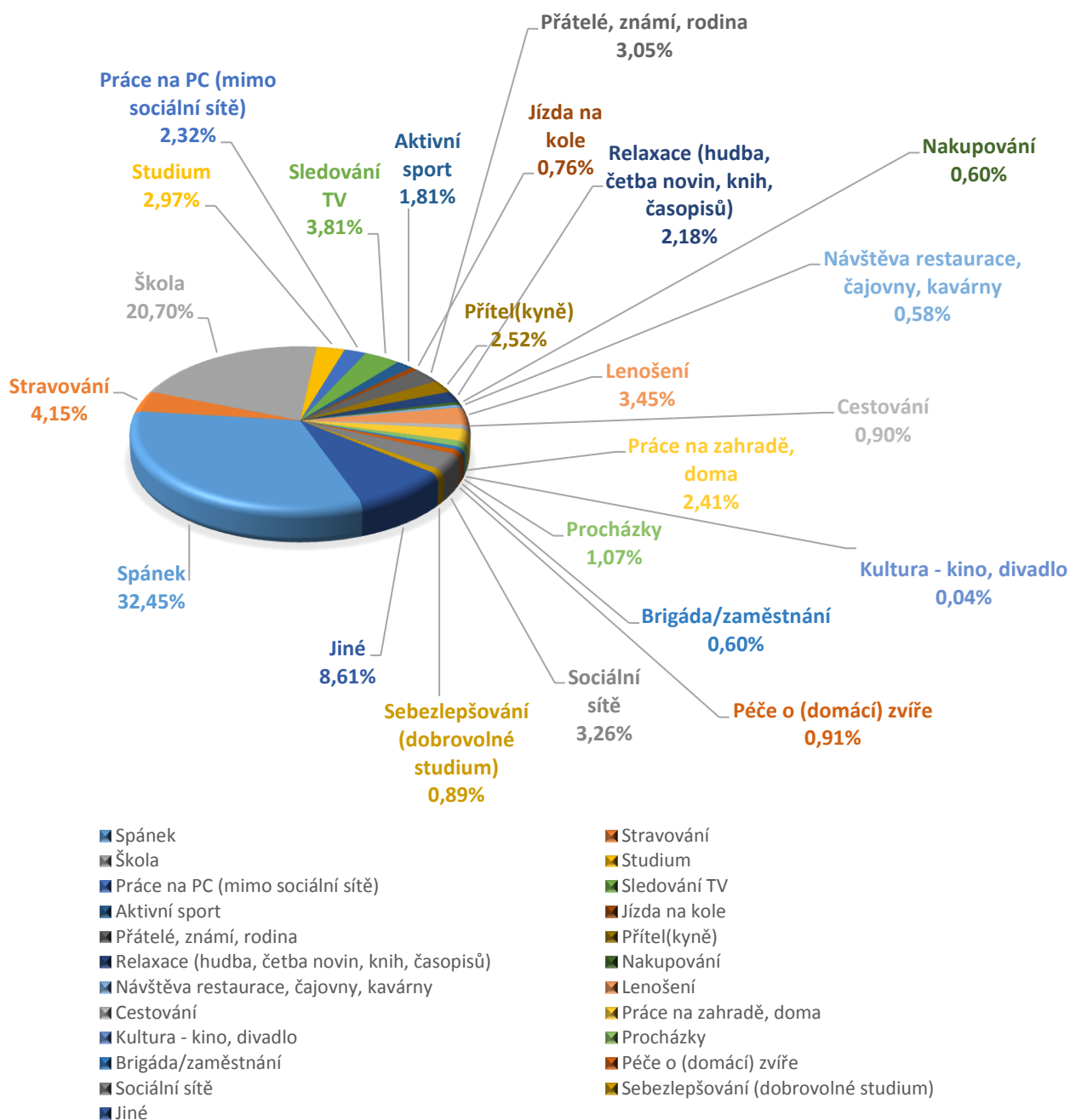
Vlastní zdroj

Pokud bychom porovnali jednotlivé aktivity mezi muži střední školy a ženami, došli bychom k závěru, že mezi těmito jednotlivými skupinami dochází ve způsobu trávení jejich volného času k podstatným rozdílům. Jak je z grafu patrné, muži věnují svůj volný čas sledováním televize, oproti ženám, které dávají přednost společnosti s přítelkyní či přítelem a mají aktivitu sledování televize až na třetím místě. Další důležitou aktivitou, která u mužů převládá, jsou sociální sítě, u žen se jedná o aktivitu setkání s přáteli, známými či rodinou.

Zde se bohužel nepotvrdil zcela předpoklad č. 1, že středoškolská mládež bude trávit nejvíce volného času u PC a na sociálních sítích, ale dle výsledků je patrné, že práce na PC u této skupiny respondentů převažuje, ovšem sociální sítě a jejich používání jsou u respondentů ze střední školy zcela nepatrné, viz. graf č. 4.

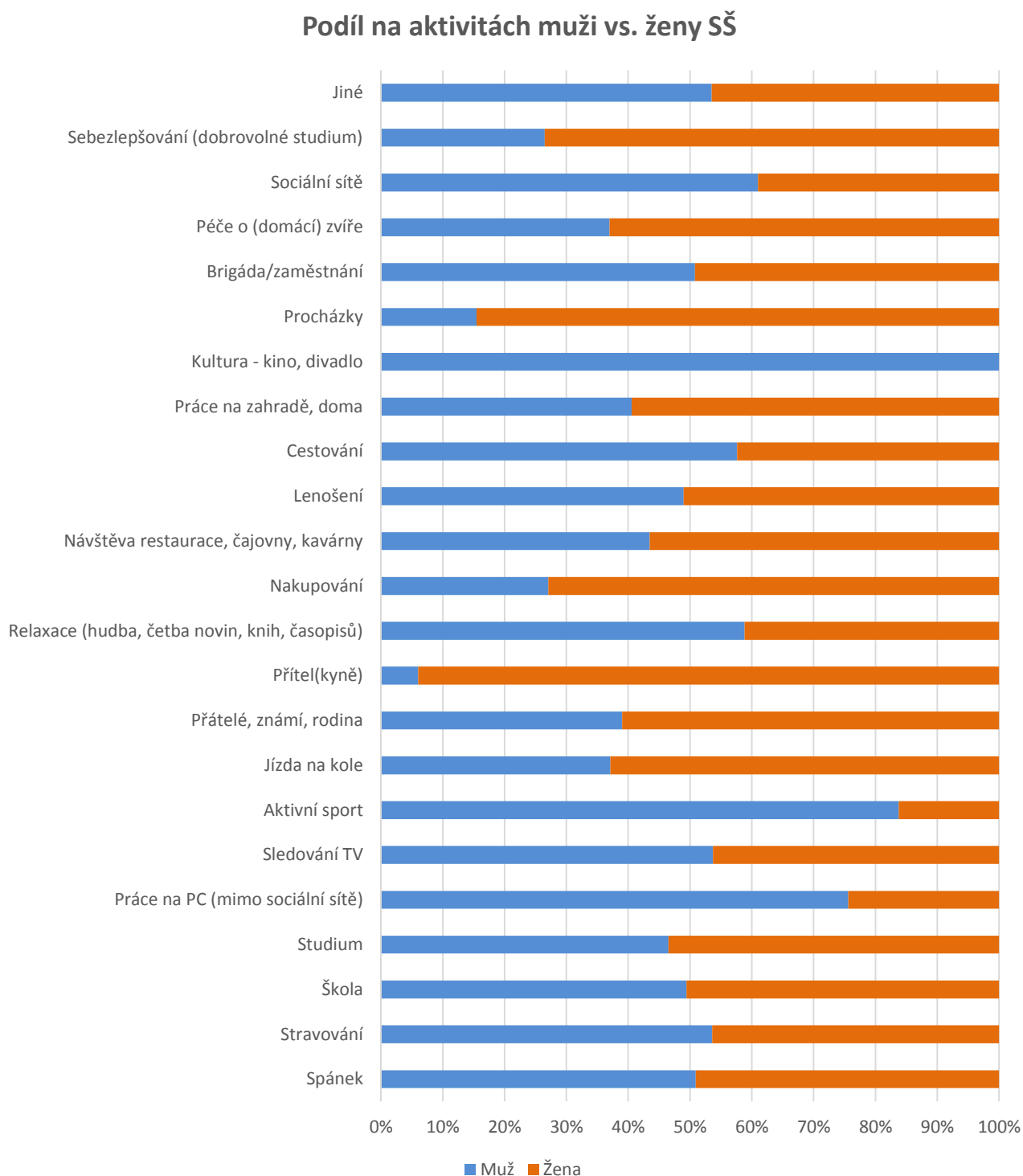
Graf 4: Týdenní časový snímek respondenti SŠ

Týdenní časový snímek ženy a muži SŠ

Vlastní zdroj

Graf 5: Podíl na jednotlivých aktivitách muži vs. ženy SŠ

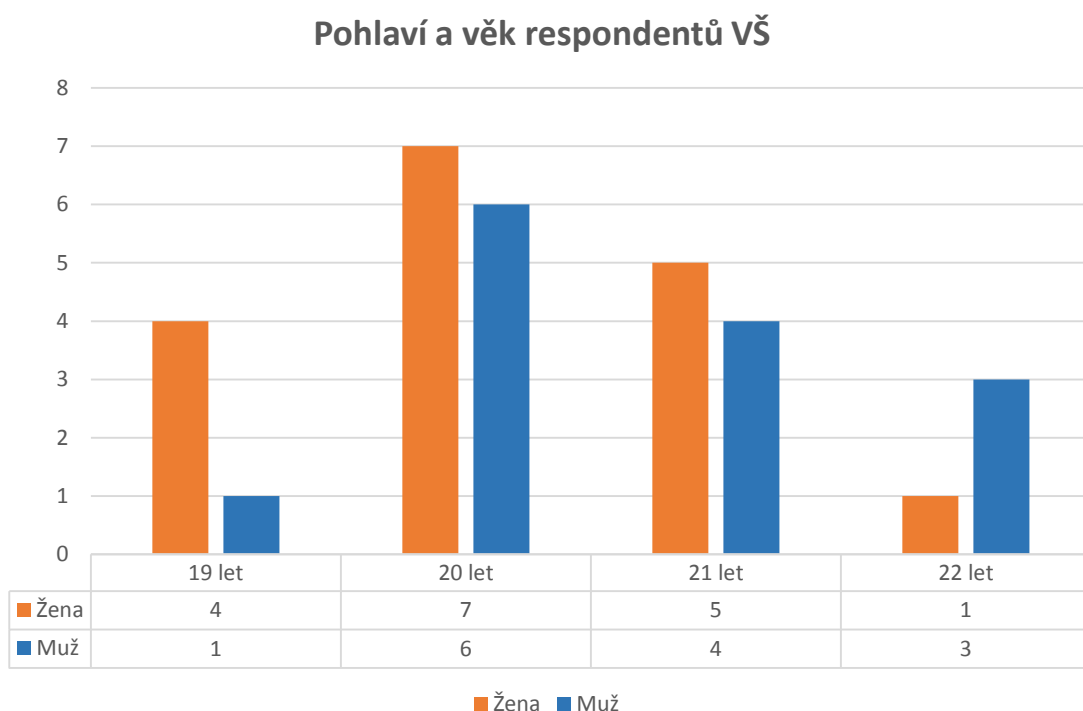
Vlastní zdroj

Z grafu č. 5 je patrné, že největší rozdíl muži vs. ženy na střední škole se nachází u aktivit: trávení společného času s přítelkyní/přítelem, procházek, sebezlepšování, aktivního sportu a práce na PC. Zatímco ženy do 18 let preferují více trávení společného času

s partnery, procházením a sebezlepšováním, muži do 18 let dávají přednost aktivnímu sportu či práci na PC, jak se dozvídáme z grafu č. 5.

Pro zjištění informací z řad respondentů na vysoké škole byl časový snímek rozdán mezi studenty v rozmezí 19 let – 22 let věku. Správně vyplněných časových snímků jsem získala zpět v počtu 31. Respondenti zaznamenávali každý den své činnosti do archu časového snímku. Podíl žen tvoří 55%, podíl mužů 45%, viz graf č. 6. Souhrn celkových volnočasových aktivit za celý týden u respondentů z vysoké školy je uveden v tabulce č. 3.

Graf 6: Pohlaví a věk respondentů VŠ

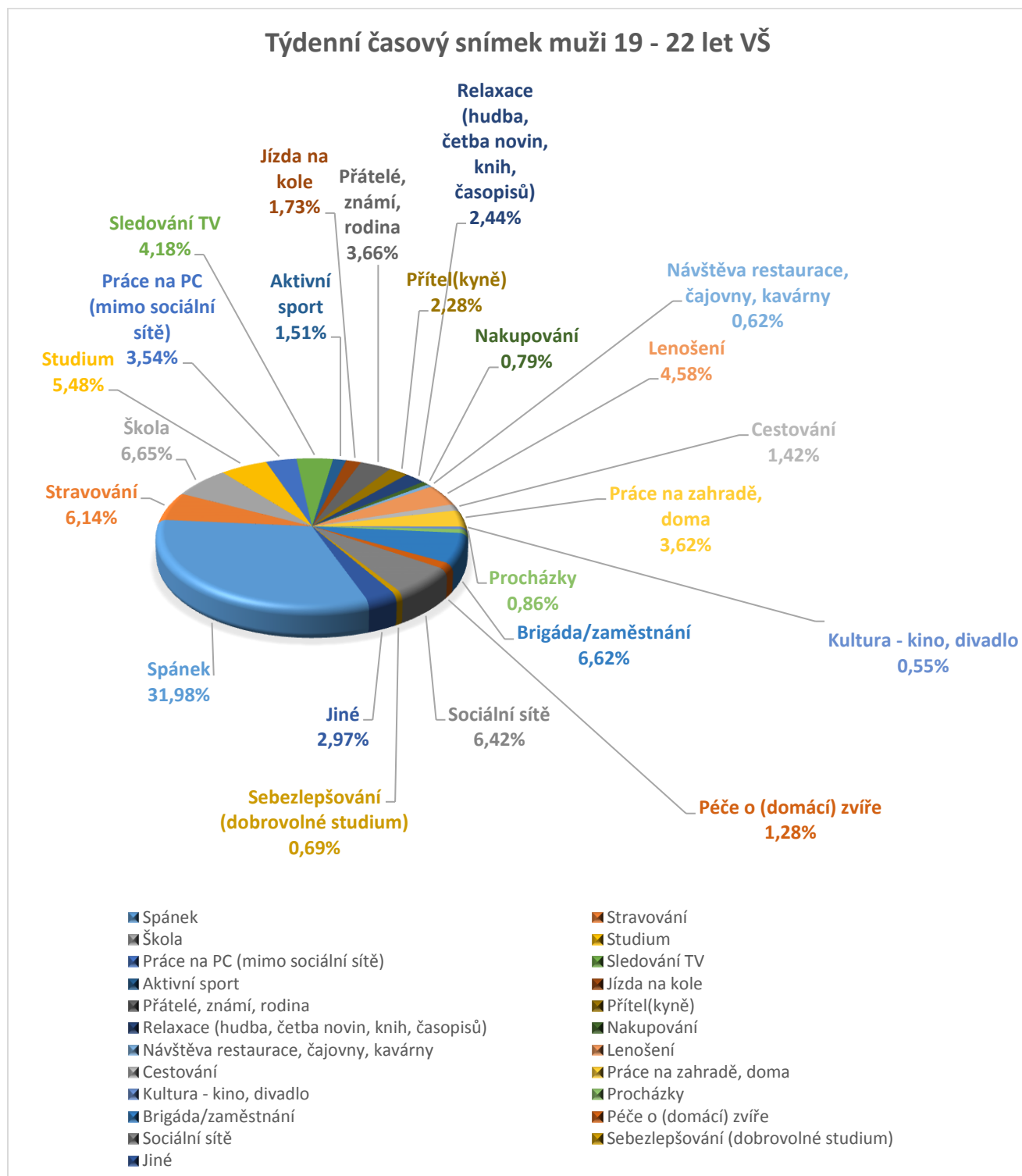
Vlastní zdroj

Tabulka 3: Časový snímek volnočasových aktivit týdně celkem v minutách VŠ

Aktivita	Den v týdnu						
	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle
Spánek	14570	13960	13880	13400	14120	15840	15710
Stravování	2647	2450	2525	2550	2600	3060	3065
Škola	3455	6185	6620	5180	2080	0	180
Studium	3645	4385	5040	2485	1440	2270	3160
Práce na PC (mimo sociální sítě)	980	985	860	1210	1195	1500	1420
Sledování TV	1575	1480	1055	2120	2665	2600	2185
Aktivní sport	925	780	595	645	820	505	890
Jízda na kole	330	190	840	595	475	980	755
Přátelé, známí, rodina	1775	1745	1445	1630	2240	2625	1955
Přítel(kyně)	1320	840	830	1490	1295	1030	1330
Relaxace (hudba, četba novin, knih, časopisů)	1010	1385	890	1475	840	950	1125
Nakupování	705	195	260	355	710	280	415
Návštěva restaurace, čajovny, kavárny	420	170	150	60	990	510	300
Lenošení	2330	1795	1360	1835	1970	2495	2085
Cestování	675	395	230	900	750	145	1345
Práce na zahradě, doma	1400	815	1090	1075	1505	1985	1235
Kultura - kino, divadlo	0	360	0	120	150	630	270
Procházky	410	500	130	810	660	440	725
Brigáda/zaměstnání	1500	1500	2040	2340	2980	2640	1320
Péče o (domácí) zvíře	735	375	575	520	670	615	690
Sociální sítě	3155	2700	2600	2815	3130	2215	2825
Sebezlepšování (dobrovolné studium)	340	500	265	270	450	310	550
Jiné	738	950	1360	760	905	1015	1105

Vlastní zdroj

Graf 7: Týdenní časový snímek muži VŠ

Vlastní zdroj

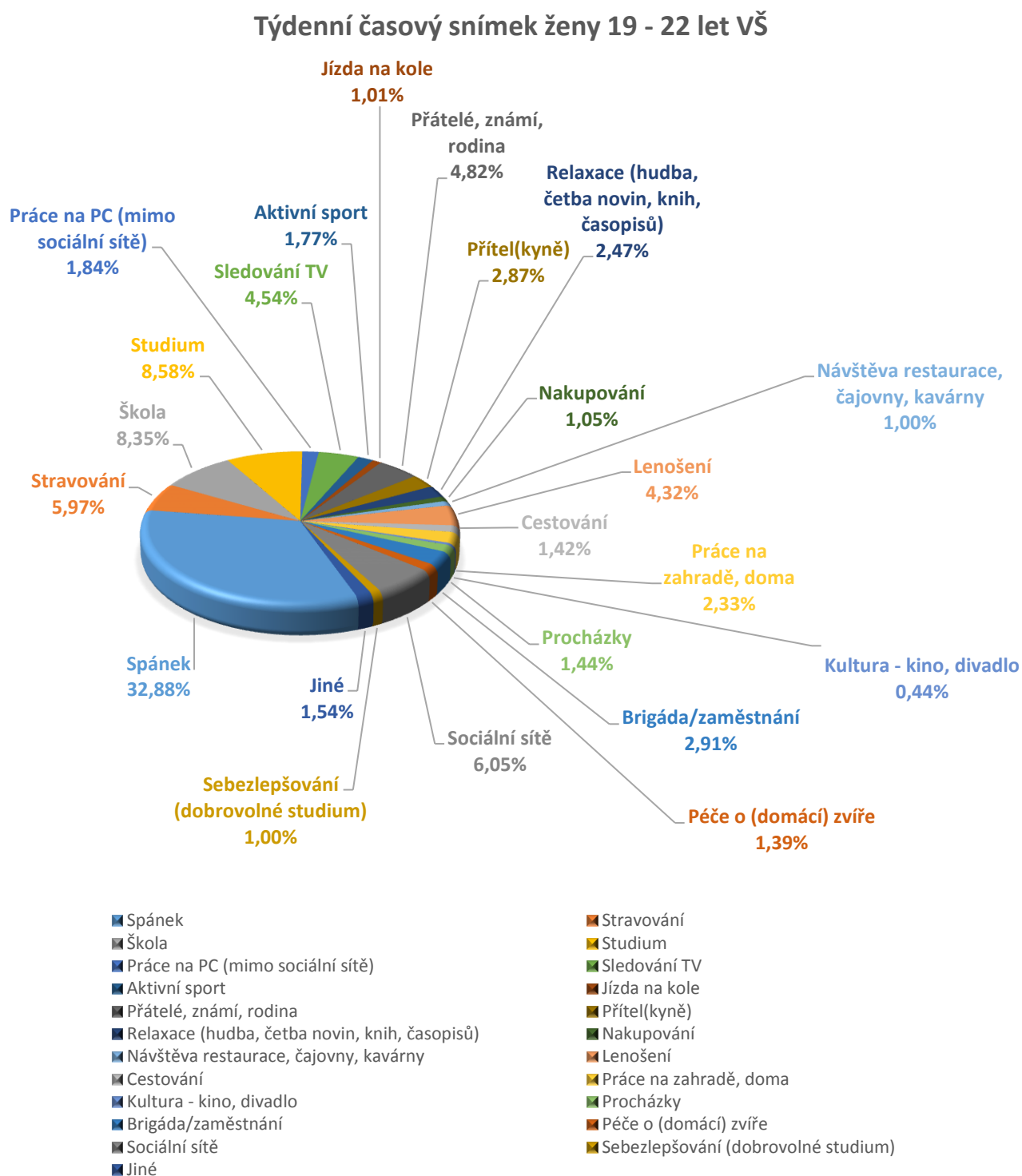
Ze zjištěných údajů vyplývá, že i u vysokoškolských studentů – mužů zabírá největší podíl spánek (31,98%), jenž je stejně jako u studentů střední školy, biologickou nutností. Tato

aktivita je dále následována školou (6,65%), brigádou (6,62%), sociálními sítěmi (6,42%) a stravováním (6,14%).

Časový snímek také poukazuje na studium (5,48%), kdy si respondenti z řad mužů vysokoškoláků mohou svůj rozvrh přednášek a cvičení na rozdíl od středoškolských respondentů určit sami, tzn., netráví tolik času ve škole oproti středoškolákům. Následuje lenošení (4,58%), sledování TV (4,18%), trávení volného času s přáteli, rodinou a známými (3,66%), práce na zahradě (3,62%), práci na PC (3,54%), relaxace (2,44%) a čas strávený s partnerkami (2,28%).

Tyto výsledky reflektují přechod z dospívání do dospělosti, kdy už si mnozí studenti přivydělávají na brigádách a přebírají za sebe plnou zodpovědnost a částečně i finanční nezávislost na rodičích.

Graf 8: Týdenní časový snímek ženy VŠ

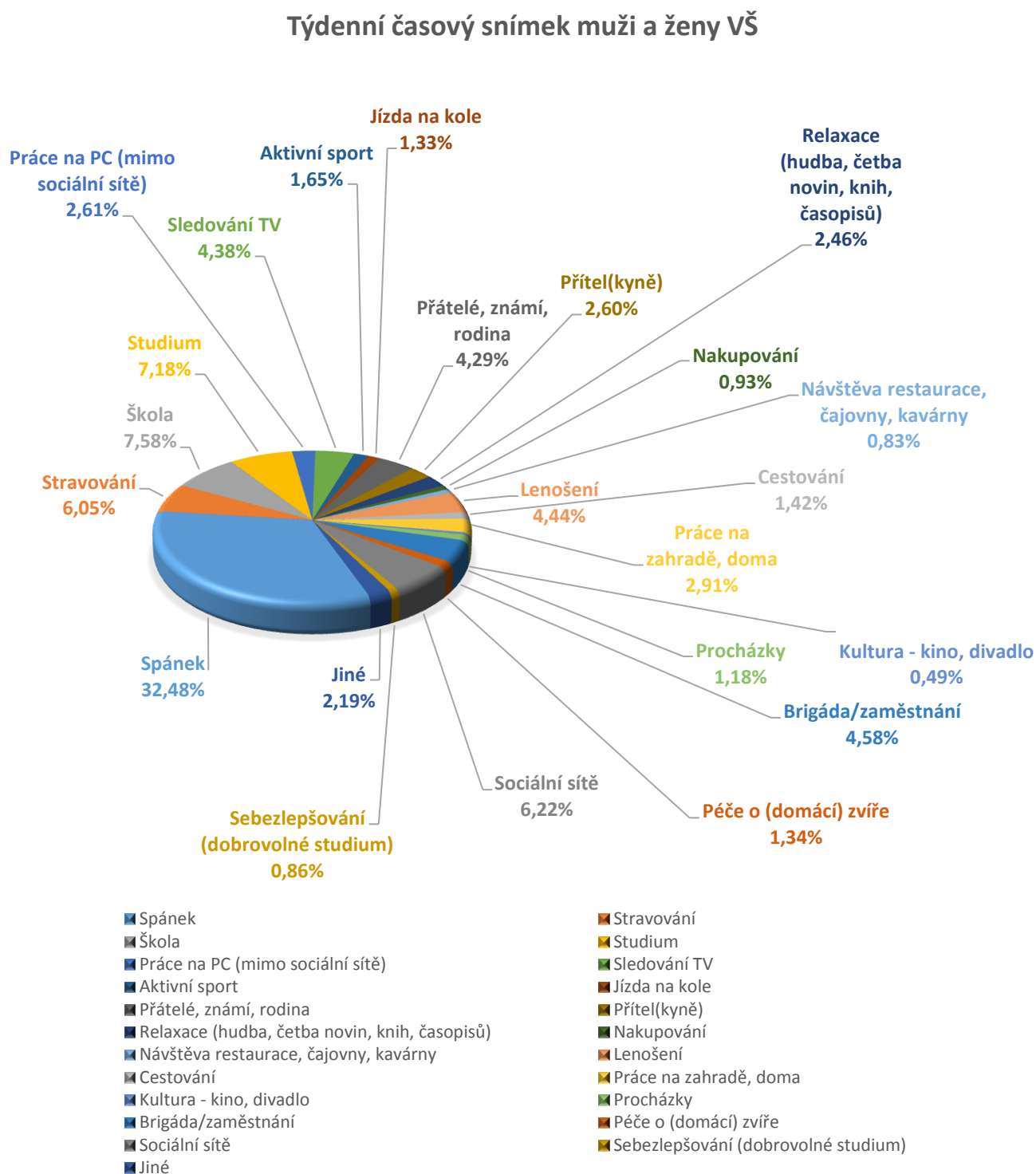

Vlastní zdroj

U týdenního časového snímku žen 19 – 22 let VŠ zabírá opět největší část grafu spánek, stejně jako u vrstevníků z řad mužů (32,88%), studium (8,58%), dále škola (8,35%), sociální sítě (6,05%), a stravování (5,97%).

Zde můžeme vidět patrný rozdíl mezi respondenty z VŠ – zatímco ženy věnují svůj čas více studiu, u mužů značnou část tvoří čas věnovaný brigádě/zaměstnání.

Graf 9: Týdenní časový snímek respondenti VŠ

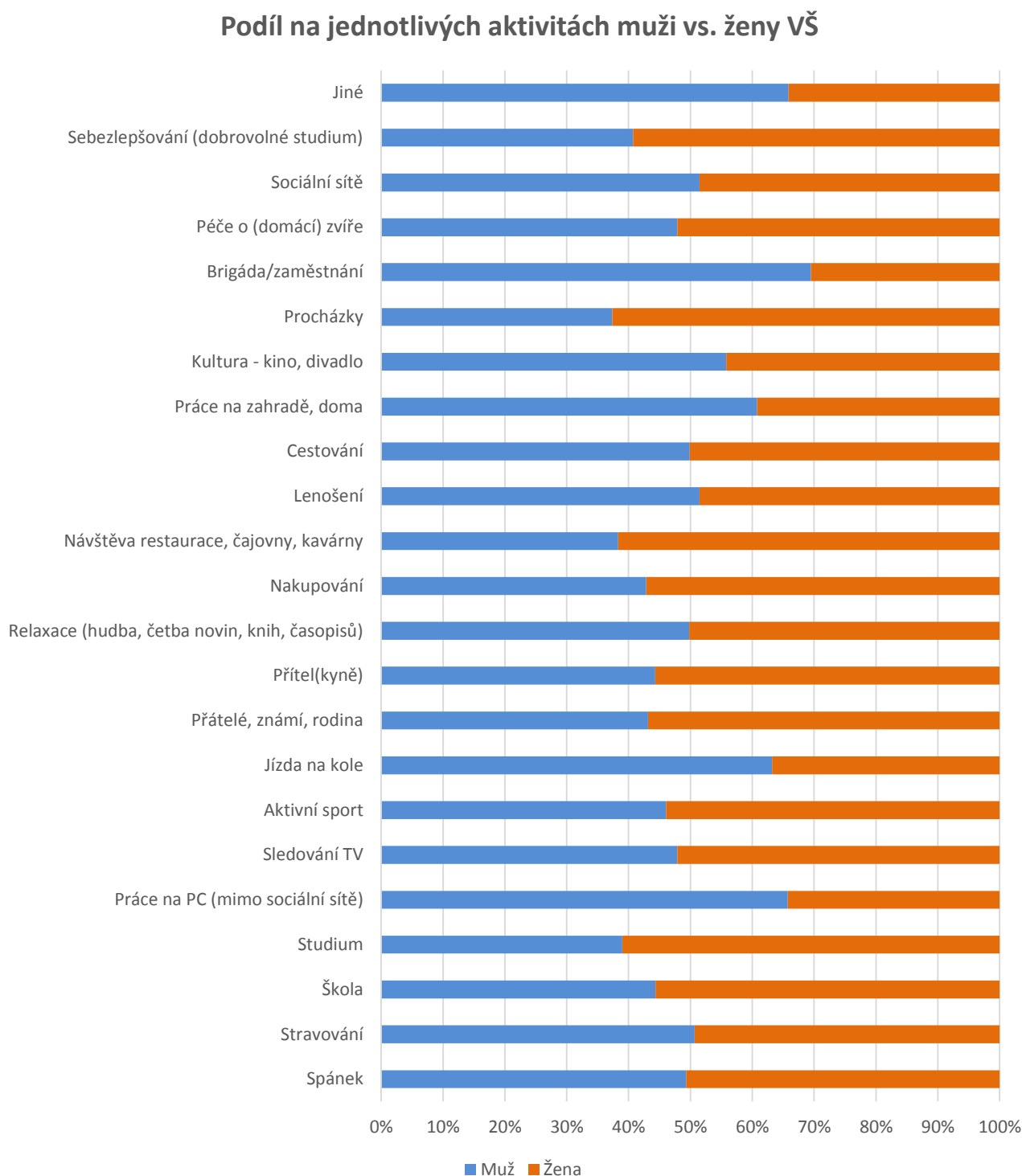

Vlastní zdroj

Pokud bychom týdenní časový snímek vyhodnotili bez ohledu na pohlaví za všechny respondenty VŠ, viz graf č. 9, jednoznačně zde převažují, po odečtení základních biologických potřeb, škola a studium, sociální sítě a stravování. Z daného výzkumu dochází

k tomu, že se nepotvrdil předpoklad č. 2, že vysokoškolští studenti tráví ponejvíc času s přítelkyní či přítelem.

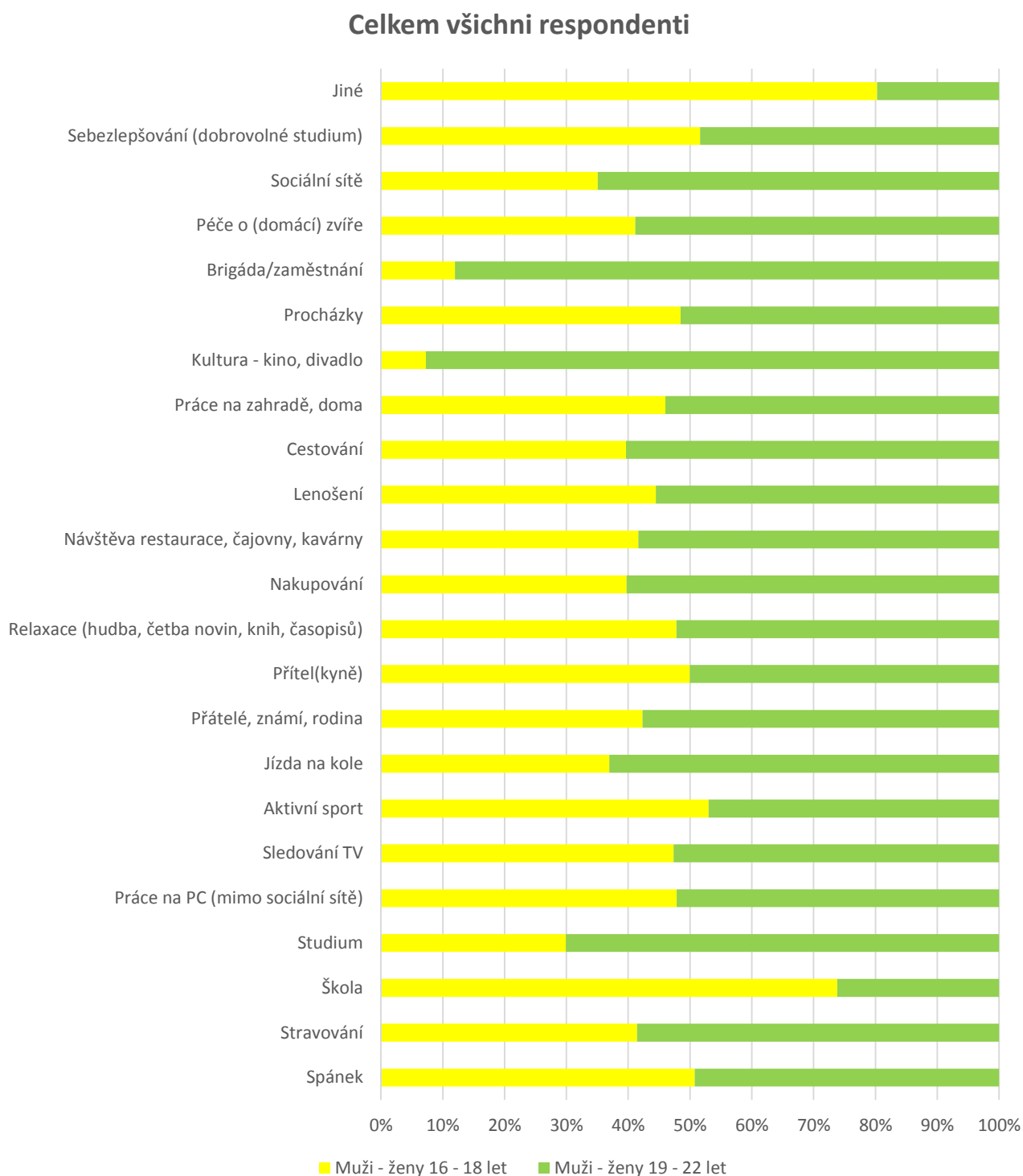
Graf 10: Podíl na jednotlivých aktivitách muži vs. ženy VŠ

Vlastní zdroj

Data zobrazená v grafu č. 10 ukazují respondenty z řad mužů aktivnější u jízdy na kole, brigády/zaměstnání a práce na PC. Zatímco ženy raději tráví čas s přáteli, rodinou sebezlepšováním a školou.

Graf 11: Celkové porovnání SŠ vs. VŠ

Vlastní zdroj

Ze srovnání studentů střední a vysoké školy vyplývají následující rozdíly ve způsobu trávení volného času:

- u středoškolských studentů převažují jiné aktivity a škola
- u vysokoškolských studentů jsou to sociální sítě, brigády a zaměstnání, kultura a studium

Naopak se studenti obou škol shodně věnují aktivitám, jako je sebezlepšování, procházky, práce doma a na zahradě, lenošení, relaxaci, přítelkyni a příteli a aktivnímu sportu.

Jak je z grafu č. 11 vidět, markantní rozdíly jsou u aktivit škola, sociální sítě, brigády/zaměstnání a kultura a studium. Zatímco středoškoláci věnují po spánku nejvíce svého času škole, vysokoškolští studenti dělí svůj čas mezi brigády, kulturu, samostudium a v neposlední řadě sociálně sítě. Samotná aktivita kulturních akcí byla vyplněna pouze u jednoho respondenta ze střední školy.

Pokud bychom měli vyhodnotit předpoklad č. 3 (aktivita sledování televize o víkendu), zde se potvrdilo, že ve způsobu trávení volného času o víkendu nejsou markantní rozdíly mezi těmito dvěma skupinami respondentů.

Závěr praktické části

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjištění, za pomoci časového snímku, který byl anonymní, respondenti zde uváděli pouze svůj věk a pohlaví, jak tráví svůj volný čas středoškolská mládež v porovnání s vysokoškolskou mládeží. Zda mezi středoškolskou a vysokoškolskou mládeží dochází ve způsobu trávení volného času k podstatným rozdílům, jelikož i v této hektické době je hodnota volného času v životě jednotlivce důležitá. Samotné kvalitní trávení volného času může pro mladého člověka znamenat mnoho pozitivních věcí, např. prohloubení vztahů v rodině, poznání hodnot společnosti, neméně důležité jsou i pracovní vztahy a správné navázání pracovních návyků. Pomocí časového snímku jsme zjišťovali, jak svůj volný čas jednotliví respondenti tráví. Sledovali jsme také rozdíly u jednotlivých respondentů u mužů a žen. Na začátku jsme si stanovili předpoklady, které se z větší části naplnily.

První předpoklad: „Lze předpokládat, že respondenti z okruhu středoškolské mládeže uvedou, že nejvíce volného času tráví u PC a na sociálních sítích.“

Jak vyplynulo z týdenních časových snímků, jsou i velké rozdíly v trávení času mezi muži a ženami 16-18 let. Zatímco ženy do 18 let preferují více trávení společného času s partnery, lenošením a setkání s rodinou a přáteli, muži do 18 let ihned po sledování televize dávají přednost aktivnímu sportu, sociálním sítím a práci na PC.

Druhý předpoklad: „Lze předpokládat, že respondenti z okruhu vysokoškolské mládeže svůj volný čas budou trávit s přítelkyní či přítelem.“

Data ukazují respondenty z řad vysokoškolských mužů aktivnější u jízdy na kole, brigády/zaměstnání a práce na PC. Zatímco ženy raději tráví čas s přáteli, rodinou sebezlepšováním a školou. Pokud bychom týdenní časový snímek vyhodnotili bez ohledu na pohlaví za všechny respondenty VŠ, jednoznačně zde převažuje po odečtení základních biologických potřeb škola a studium, sociální sítě a stravování. Z daného výzkumu vyplývá nepotvrzení předpokladu č. 2, že vysokoškolští studenti tráví ponejvíc času s přítelkyní či přítelem.

Třetí předpoklad: „Lze předpokládat, že u obou skupin respondentů nebude markantní rozdíl ve způsobu trávení volného času o víkendech, kdy nejvíce času tráví u televize.“ Jak vyplynulo z výsledků sledování, neexistují markantní rozdíly mezi studenty vysokých a středních škol.

Z uvedených poznatků lze vyčíst, že nejsou jen rozdíly mezi věkem, ale i v pohlaví. Ačkoliv dnešní doba nabízí spoustu možností ve využití moderních technologií a částečně se i tím komunikace „přesunula“ do sociálních sítí, stále generace dnešních středoškolských a vysokoškolských studentů dává přednost osobní komunikaci. Vyššímu využití sociálních sítí lze však přičíst i ten fakt, že se pomocí nich dají sdílet fotografie a videa nejen ze společných akcí. Z dotazníku je dále zřejmé, že vysokoškolští studenti používají sociální sítě více než středoškoláci. To lze přičíst jak sdílení informací o škole, společných akcí, ale i větší kupní síle vysokoškoláků, kteří si už většinou přivydělávají v průběhu celého roku a mohou si tak i dovolit lepší technologie.

Z mé zkušenosti a z výsledků je patrné, že díky moderním technologiím, které se neustále zdokonalují, bude docházet postupně k vyššímu využití sociálních sítí. Jedinec bude mít spoustu „virtuálních“ přátel oproti těm skutečným. Bude záležet na samotných jedincích, jak dokážou s touto skutečností naložit. Zda se zpřetrhají skutečné vazby, budou žít více pasivním životem anebo dokážou udržet rozumnou hranici mezi skutečným a virtuálním světem.

Použité zdroje

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: UK, 2002. ISBN 978-80-7290-471

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5

MACEK, Petr. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7, 144 s.

NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3

PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: 2004. ISBN 80-210-3469-6

PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno: 1999, ISBN 80-210-2033-4

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Portál: 2003. ISBN 80-7178-772-8

SAK, P.; SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis: 2004. ISBN 80-86320-33-2

ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Praha: Portál: 2009. 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6

VÁŽANSKÝ, M.; SMĚKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-86384-00-4

Volný čas a prevence u dětí a mládeže [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, odbor pro mládež, 2002. 48 s. [cit. 29-04-2015]

Dostupný z <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/prevence/olnycas.pdf>

WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 21. 4. 2015 [cit. 29. 4. 2015].

Dostupné na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jun%C3%A1k_%E2%80%93_%C4%8Desk%C3%BD_skaut

WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 18. 4. 2015 [cit. 29. 4. 2015].

Dostupné na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pion%C3%BDr_%28sdru%C5%BEen%C3%AD%29

WIKIPEDIE *Otevřená encyklopedie* [online]. Poslední revize 13. 4. 2015 [cit. 29. 4. 2015].

Dostupné na WWW:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Sokol_%28spolek%29

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Věkové složení obyvatelstva v roce 2014* [online]. © Český statistický úřad, 2015. Dostupné na www:

<https://www.czso.cz/csu/czso/vekove-slozeni-obyvatelstva-2014>

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví a věk respondentů SŠ.....	33
Graf 2: Týdenní časový snímek muži SŠ.....	36
Graf 3: Týdenní časový snímek ženy SŠ.....	38
Graf 4: Týdenní časový snímek respondenti SŠ.....	40
Graf 5: Podíl na jednotlivých aktivitách muži vs. ženy SŠ.....	41
Graf 6: Pohlaví a věk respondentů VŠ.....	43
Graf 7: Týdenní časový snímek muži VŠ.....	45
Graf 8: Týdenní časový snímek ženy VŠ.....	47
Graf 9: Týdenní časový snímek respondenti VŠ.....	48
Graf 10: Podíl na jednotlivých aktivitách muži vs. ženy VŠ.....	51
Graf 11: Celkové porovnání SŠ vs. VŠ.....	52

Seznam tabulek a obrázku

Obrázek 1: Epigenetický diagram (upraveno podle Eriksona, 1968).	19
Tabulka č. 1: Věkové složení obyvatelstva k 1. 1. 2014.....	17
Tabulka č. 2: Časový snímek volnočasových aktivit týdenní celkem v minutách SŠ.....	34
Tabulka č. 3: Časový snímek volnočasových aktivit týdenní celkem v minutách VŠ.....	44

Příloha č. 1 – Časový snímek volnočasových aktivit

Časový snímek volnočasových aktivit

Dobrý den, dovoluji Vám tímto požádat o vyplnění časového snímku, zaměřeného na způsob trávení vašeho volného času. Časový snímek je rozdělen do jednotlivých pracovních dnů, včetně víkendů. Do kolonek uvádějte, prosím, čas strávený u jednotlivé aktivity v minutách. Za spolupráci a čas, který jste vyplnění časového snímku věnovali, Vám předem děkuji.

Věk respondenta.....

Muž

Žena

Aktivita	Den v týdnu						
	Pondělí	Úterý	Středa	Čtvrtek	Pátek	Sobota	Neděle
Spánek							
Stravování							
Škola							
Studium							
Práce na PC (mimo sociální sítě)							
Sledování TV							
Aktivní sport							
Jízda na kole							
Přátelé, známí, rodina							
Přítel(kyně)							
Relaxace (hudba, četba novin, knih, časopisů)							
Nakupování							
Návštěva restaurace, čajovny, kavárny							
Lenošeni							
Cestování							
Práce na zahradě, doma							
Kultura - kino, divadlo							
Procházky							
Brigáda/zaměstnání							
Péče o (domácí) zvíře							
Sociální sítě							
Sebezlepšování (dobrovolné studium)							
Jiné							

Simona Pazderová

Volný čas současné mládeže

Vlastní zdroj